

Oana Ionel DEMETRIADE

**„GREVA FOAMEI, 16 PERSOANE CER
RESPECTAREA DREPTURILOR OMULUI!”**

**Un protest inedit în cartierul Drumul
Taberei din București
(septembrie 1978)**

**“HUNGER STRIKE, 16 PEOPLE DEMAND
RESPECT FOR HUMAN RIGHTS!”**

**A unique protest in the Drumul Taberei district of Bucharest
(September 1978)**

Abstract: The article aims to present a case of camouflage of political repression by common law convictions, after Romania had committed itself to the Helsinki Final Act, which stipulated the right to free movement and settlement in a country other than one's native one. Initially, the protagonists did not intend to settle in other countries for political reasons, but the harsh reactions of the authorities prompted them to fight for their rights, so that their attitudes took on anti-system connotations and they had the courage to protest publicly. Although convicted for common law crimes, it was the Political Police that investigated them, meticulously organised their trial and tracked them in prison and in their free life (the not convicted ones). Despite constant pressure, because they did not give up their dream of living in free countries, the protagonists of the “Drumul Taberei” Action (as the operation is called in the Political Police documents) received passports and left Romania, turning from losers to winners.

Etichete: nerespectarea drepturilor omului; plecarea definitivă din țară; greva foamei; protest public; urmărire informativă; recrutarea informatorilor; camuflarea represiunii.

Keywords: human rights breaches; permanent departure from the country; hunger strike; public protest; intelligence tracking; recruitment of informers; camouflage of repression.

În vara târzie a anului 1978, timp de două zile, viața bucureștenilor dintr-o zonă a cartierului Drumul Taberei a fost dată peste cap. De la etajul 3 al unui apartament de pe strada Chilia Veche, se auzeau expresii care nu erau în limbajul comun din acele vremuri: „Vrem pașapoarte!”, „Facem greva foamei!”. Curioșii care se opreau și-și îndreptau privirea spre locul de unde veneau zgomotele, aveau în față un tablou incredibil: la geamuri atârnav două pancarte, pe care scria „Greva foamei. 16 persoane cer respectarea drepturilor omului” și „Vrem pașapoarte”¹. Uimiți, cetățenii își vedeau de treburi sau se opreau și se strângeau în grupuri pentru a încerca să înțeleagă ce se întâmplă. În jurul blocului s-a format un perimetru de securitate, înțesat de milițieni, securiști, pompieri și soldați înarmați.

*Să semnăm și acasă ne vedem de treabă*²

După ratificarea „Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice” al ONU (prin Decretul nr. 212/ 31 octombrie 1974³) și, mai ales, după publicarea Acordurilor de la Helsinki (semnate la 1 august 1975, publicate în „Buletinul oficial al RSR” la 13 august 1975⁴), cetățenii României au aflat că sunt liberi să călătorească oriunde în lume, să plece și să revină oricând în țară sau să decidă că vor să se stabilească în altă țară. Serviciile de Pașapoarte erau asaltate de cereri pentru eliberarea documentelor pentru plecarea definitivă, solicitate de cei care nu mai voiau să trăiască în „raiul comunist”.

¹ Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (în continuare se va cita ACNSAS), fond Informativ, dosar nr. 460746, vol. 1, f. 77.

² Nicolae Ceaușescu la ședința Prezidiului Permanent al CC al PCR din 4 februarie 1974, în care s-a discutat despre „completarea directivelor pentru delegația țării noastre la cea de-a II-a fază a Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa”. Deși se referea la libera circulație a informațiilor (mai exact, a literaturii religioase – RFG-ul voia să trimită în RSR 1000 de Biblii), cred că replica secretatului general al PCR sintetiza modul în care România urmărea să discute și, apoi, să aplice prevederile acestui acord internațional, în toate palierele sale (Mihnea Berindei, Dorin Dobrințu, Armand Goșu (editori), *Istoria comunismului din România*, volumul III, *Documente Nicolae Ceaușescu (1972-1975)*, Iași, Editura Polirom, 2016, p. 195).

³ <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/364> – accesat la 24.03.2022.

⁴ <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/35947> – accesat la 24.03.2022.

Pe parcursul elaborării textelor semnate la Helsinki, reprezentanții RSR s-au manifestat cu vehemență împotriva includerii „variantei burgheze” a drepturilor omului, pentru că regimul de la București nu accepta caracterul lor universal. După ratificare, România era de acord să respecte doar principiile care-i conveneau (securitatea europeană prin cooperare economică și politică, suveranitatea națională) și s-a declarat, constant, împotriva controlului respectării problemelor umanitare, invocând non-intervenția în afacerile interne. Ideologii partidului-unic băteau monedă pe drepturile sociale și economice ale omului (incluse în Constituția RSR) și clamau „realizarea fericirii personale în contextul făuririi fericirii întregului popor” și pe „afirmarea națiunii”⁵.

O dovadă că semnătura președintelui Nicolae Ceaușescu pe documentul internațional nu însemna că acesta va fi respectat de RSR este un ordin, clasificat „strict secret de importanță deosebită”, transmis de la cabinetul ministrului de interne către șefii inspectoratelor județene ale MI, la 18 septembrie 1975⁶. Ministrul Teodor Coman considera că instituția pe care o conducea trebuie să intervină pentru „a stăvili” creșterea numărului cererilor de plecare definitivă din țară și să contribuie la „ajutorarea educativă a persoanelor în cauză”, pentru că solicitanții „înțeleseseră greșit” textele „convențiilor, pactelor și conferințelor internaționale referitoare la drepturile și libertățile omului pe care le invocă în susținerea cererilor de plecare definitivă din țară sau de căsătorie cu străini”. Obiectivele sintetizează componente esențiale ale ideologiei și ale statului totalitar, pe care MI era însărcinat să le pună în practică: nerespectarea cu premeditare a tratatelor internaționale ratificate de România în privința drepturilor universale ale omului și aplicarea unor corecții celor care nu puteau fi convinși să renunțe la a-și cere drepturile (aceasta însemna, de fapt, „ajutorul educativ”).

Șefii inspectoratelor județene aveau obligația de a se ocupa personal de „rezolvarea” solicitărilor de plecare definitivă din țară.

---

⁵ Emanuel Copilaș, *Ideologie și politică. Helsinki 1975 și problematica drepturilor omului în România socialistă*, în „Anuarul Institutului de Istorie «G. Barițiu» din Cluj-Napoca”, tom L, 2011, pp. 227-247.

⁶ Ordinul nr. 000907240 (ACNSAS, fond MI – Direcția Secretariat-Juridică, dosar nr. 3633, vol. 2, ff. 181-182).

Formularele care trebuiau completate nu erau „la liber” la Serviciile de pașapoarte. Pentru a intra în posesia lor, trebuia scrisă o cerere. După înregistrarea acesteia, asupra persoanei respective se declanșa o operațiune de descurajare, în scopul de a o convinge că a greșit și a o determina să nu urmeze următorii pași birocratici. Pentru că era nevoie de documente de la locul de muncă sau de la consiliile populare (pentru cei care nu lucrează), inspectorul șef solicita sprijinul acestora. Organizațiile PCR, UTC, sindicate, comitetele de femei, colectivele de oameni ai muncii și consiliile populare convocau persoana respectivă și organizau ședințe de demascare, în care era prezentată viața grea din străinătate (conform propagandei oficiale), iar împlicinatul acuzat că singurul motiv pentru care voia să plece era pentru a-și satisface dorința de aventură și, implicit, că nu-și iubea țara natală. Dacă oprobiul public nu-și atingea scopul, solicitantul era chemat la o discuție cu șeful inspectoratului. Acesta trebuia să-i explice că cererea de plecare din țară nu se justifică. Cu alte cuvinte, că persoana respectivă nu are capacitatea să decidă singură asupra viitorului său, ci că altcineva are puterea să o facă – reprezentantul MI în teritoriu. Dacă nici așa nu mergea, atunci inspectorul șef anunța comitetul județean de partid sau al sectorului din București, indiferent dacă persoana era sau nu membru al PCR, „și numai în situații deosebite se vor elibera formularele respective”. După completare, formularele erau trimise la Direcția pentru pașapoarte, evidența străinilor și controlul trecerii frontierei, apoi prezentate Comisiei pentru problemele de pașapoarte și vize de pe lângă Consiliul de Miniștri, care trebuiau să decidă dacă sunt de acord sau nu cu emigrarea.

Despre „indicațiile” din acest ordin trebuiau să știe doar prim-secretarul și secretarul cu problemele organizatorice ai Comitetului județean PCR, respectiv al municipiului București, și șefului formațiunii locale de pașapoarte, iar documentul se păstra în casa de fier a șefului inspectoratului.

În anul 1978 (pentru care prezint acest studiu de caz) erau în vigoare „Instrucțiunile pentru aplicarea prevederilor actelor normative care reglementează activitatea în materie de pașapoarte, vize și cetățenie, nr. 001250” semnate de ministrul de interne Teodor Coman la 20 decembrie 1977. Scopul lor era „aplicarea în mod unitar a hotărârilor

și indicațiilor conducerii superioare de partid”⁷ și a reglementărilor legale în vigoare.

Dacă pentru vizele de călătorie temporară în străinătate procedurile erau oarecum simple, inclusiv în ceea ce privește verificările Securității și Miliției, lucrurile se complicau la solicitările de plecare definitivă. Prima sarcină a inspectoratelor județene, respectiv al municipiului București al MI era ca, „sub îndrumarea organelor locale de partid”, să aplice „indicațiile privind influențarea pozitivă a cetățenilor care și-au manifestat dorința să plece definitiv din țară, de a renunța la intențiile lor, cât și în vederea combaterii tendințelor de emigrare”. În cazurile în care „influențarea pozitivă” nu dădea rezultate, se aplica procedura stabilită de MI: cererile pentru eliberarea formularelor se

⁷ De exemplu, în iunie 1976, la Congresul educației politice și a culturii socialiste, Nicolae Ceaușescu a expus linia partidului cu privire la emigrare: „În ce privește problemele umanitare, așa cum am mai menționat, ele sunt legate în primul rând de asigurarea condițiilor egale de muncă și viață pentru masele largi de oameni ai muncii, inclusiv pentru cei care pleacă în căutare de muncă în alte țări. Suntem pentru dezvoltarea schimburilor turistice și soluționarea pe bază de înțelegeri reciproce și a altor probleme umanitare. Este greu însă să considerăm drept politică umanitară acordarea de către unele țări de azil infractorilor, spionilor și trădătorilor, celor care își renegă patria. (*Aplauze puternice.*) Dacă țările respective cred că au achiziționat exemplare deosebite, care pot să le aducă mari venituri, n-au decât să le țină la ele. Noi nu avem nevoie de cei care își trădează poporul, părinții, de cei care au curajul să declare că nu mai pot scrie în limba română, că le place o altă limbă. De asemenea oameni nu avem nevoie! (*Aplauze puternice.*) Spiritul adevăratului umanism impune ca asemenea oameni să nu găsească sprijin în nici o țară, pentru că cel care a trădat o dată va trăda întotdeauna, va rămâne un trădător! (*Aplauze prelungite.*) Trebuie să spunem deschis că zarva ce se face în unele state occidentale în jurul elementelor de acest fel nu este de natură să contribuie la dezvoltarea colaborării și prieteniei, la întărirea încrederii între state. Colaborarea culturală, turistică, soluționarea în spirit umanitar a unor probleme deosebite cer respect reciproc și neamestec în treburile interne. Aceasta se referă și la așa-zisa problemă a întregirii familiilor și a emigrației. (...) Adevăratul umanism nou, revoluționar constă nu în determinarea omului să alerge după iluzii și himere, sau chiar după un plus de venit în țări străine, ci în stimularea dorinței și hotărârii lui de a acționa acolo unde s-a născut pentru înfrângerea greutăților, a rămânerii în urmă în situația României, pentru a-și făuri, prin munca unită a poporului, bunăstarea și fericirea în patria în care s-a născut” (Nicolae Ceaușescu, *Expunere cu privire la activitatea politico-ideologică și cultural-educativă de formare a omului nou, constructor conștient și devotat al societății socialiste multilateral dezvoltate și al comunismului în România*, prezentată la Congresul educației politice și al culturii socialiste, 2 iunie 1976, în „România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvântări, interviuri, articole, mai 1976 – decembrie 1976, București, Editura Politică, 1977, pp. 109-111).

înregistrau la Pașapoarte și se trimiteau comisiilor de partid responsabile locale, indiferent dacă solicitantul era sau nu membru al PCR, împreună cu rezultatele verificărilor în evidențele formațiunilor de pașapoarte, ale securității și miliției. Aveau prioritate „cazurile reale de întregire a familiei și a celor în care există alte temeuri justificate de plecare definitivă din țară”. Șefii inspectoratelor aveau misiunea de a fi atenți la cei care intenționau să forțeze rezolvarea pozitivă a solicitării, prin „acțiuni potrivnice statului nostru”, în țară sau în străinătate, și de a le preveni.

La rândul lor, Comisiile de partid aveau instrucțiuni să convingă („să influențeze”) persoana respectivă să renunțe la plecare. Dacă avizul comisiei era pozitiv, atunci cererea era trimisă Direcției de pașapoarte. În schimb, avizul negativ era comunicat, în scris, solicitantului de către Serviciile de pașapoarte, iar acestea le transmiteau persoanei respective. Exista posibilitatea reanalizării cazului, la cerere, de către Comisia pentru problemele de pașapoarte și vize de pe lângă Consiliul de Miniștri⁸.

*În vara lui 1978, mai mulți bucureșteni
decid să acționeze împreună*

La 11 iunie 1978, Serviciul pentru pașapoarte și evidența străinilor din Inspectoratul Municipiului București al MI a înregistrat solicitarea lui Ion Ștefan, mecanic șef la Centrala Industrializării Laptelui din București, de a i se elibera formulare pentru plecarea definitivă în SUA, „unde dorește să muncească, să fie liber, să călătorească și să cunoască lumea”. Comisia de partid a Sectorului 7 i-a respins cererea, motivând că nu are rude în străinătate, iar în țară o are pe mama sa, față de care are „obligații morale și materiale”⁹. Primit în audiență la adjunctul șefului Direcției pentru Pașapoarte, Evidența Străinilor și Controlul Trecerii Frontierei, col. Cristian Gheorghe, Ion Ștefan amenință că va depune memorii la ambasadele unor țări occidentale și se va lega cu lanțuri în curțile lor, pentru a protesta public față de refuzul autorităților române de a-l lăsa să plece legal, iar dacă nici

⁸ ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 7929, vol. 161.

⁹ Idem, fond Informativ, dosar nr. 2792, vol. 1, f. 52.

așa nu se va rezolva, va intra în greva foamei, cu orice risc (va merge „până la sacrificiul suprem”). Ofițerul îi promite că solicitarea sa va fi reanalizată și îi recomandă să aștepte răspunsul, liniștit. Ion Ștefan este de acord să mai aștepte o perioadă, dar „roagă să i se urgenteze rezolvarea situației pentru a nu deveni un om înrăit al societății în care a trăit și pe care încă o stimează”¹⁰.

În ziua de 4 august 1978, după ce a primit aviz negativ de la Pașapoarte, Tănăsache Rudu a trimis scrisori președintelui Consiliului de Stat al RSR, Marii Adunări Naționale și secretarului general al PCR prin care a cerut să fie lăsat să plece definitiv din țară. Își fundamenta cererea pe Declarația privind „Drepturile Omului” și Actul final de la Helsinki, iar în cazul unui răspuns nefavorabil amenința că va intra în greva foamei, împreună cu întreaga familie¹¹.

La 18 august 1978, Paul Eugen Chiracu și soția sa, Maria, solicită să plece definitiv din țară, împreună cu cei doi copii (Cornel, de 12 ani, și Laurențiu, de 10 ani), pentru a se stabili în SUA. Motivau că meseria lui Paul (șofer de TIR) va asigura un venit mai bun pentru întreaga familie. Angajații de la Pașapoarte îi tratează cu dispreț, iar la insistențele lor le spun pe șleau că nu vor primi niciodată aprobare¹².

În aceeași perioadă, Dumitru Preda și familia sa cer să plece definitiv din țară, iar în memoriile pe care le trimit președintelui Consiliului de Stat și Marii Adunări Naționale după respingerea cererilor își motivează hotărârea pe faptul că locuința le fusese afectată de cutremurul din martie 1977, iar instituțiile statului nu le repartizaseră una corespunzătoare. În cazul unui răspuns definitiv negativ, familia Preda amenință că va intra în greva foamei¹³.

Până în vara lui 1978, persoanele de mai sus nu au avut nimic în comun – legături de rudenie, pregătire sau afinități. După refuzul autorităților de a le aproba plecarea definitivă din țară le-a unit, însă, revolta față de nerespectarea unui drept legitim și față de comportamentul disprețuitor și amenințător al funcționarilor statului. Acestea au fost motivele care au determinat radicalizarea acțiunilor lor. La

---

¹⁰ *Ibidem*, f. 59.

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Idem*, dosar nr. 460746, vol. 1, ff. 89, 106, 109.

¹³ *Idem*, dosar nr. 2792, vol. 1, f. 59.

începutul lunii septembrie 1978, după ce s-au cunoscut la Serviciul Pașapoarte din București, Ion Ștefan, Paul Eugen Chiracu, Tănăsache Rudu, Dumitru Preda, Elena Răstășeanu și Nicolae Jeleu au hotărât să protesteze împreună, prin greva foamei. Și-au anunțat decizia într-un memoriu, pe care l-au redactat în mai multe exemplare, destinate președintelui SUA, Jimmy Carter (prin Ambasada americană din Capitală), Crucii Roșii, postului de radio „Europa Liberă”, unei agenții americane de presă și „unor organe de stat din RS România”. La 7 septembrie au înmănat memoriul consulului SUA, iar restul exemplarelor le-au expediat prin poștă¹⁴.

În dimineața de 11 septembrie s-au adunat în apartamentul familiei Chiracu, împreună cu familiile lor, pentru care ceruseră pașapoarte. În total, erau 16 persoane, dintre care cinci minori¹⁵. Apoi, au anunțat, telefonic, ambasadele SUA, Franței, Marii Britanii și RFG din București că încep greva foamei¹⁶.

Protestul public – 11-13 septembrie 1978

Pe ușa apartamentului 71 din scara 5 a blocului A4 de pe strada Chilia Veche nr. 4, din cartierul Drumul Taberei, Ilie Ionescu a văzut un afiș ciudat, pe care scria că în interior se face greva foamei. Dându-și seama că este martorul unui eveniment excepțional, îl anunță pe responsabilul scării, Ion Ignat. Acesta sună la apartament, iar din spatele ușii, care nu se deschide, Paul Chiracu îl anunță că este împreună cu mai multe cunoștințe și că fac greva foamei pentru a obține pașapoarte¹⁷.

În timp ce Ignat anunță Miliția (sau Securitatea), așa cum făcea de fiecare dată când sesiza ceva suspect, Paul Chiracu îi telefonează unui prieten, Micu, pe care-l anunță despre protest, iar acesta vine în vizită. Micu nu se alătură grupului, dar oferă câteva sfaturi: să stea cu ușa și geamurile deschise, să facă niște afișe, pe care să le

¹⁴ *Ibidem*, f. ibis.

¹⁵ Maria, Paul, Cornel și Laurențiu Chiracu, Niculina, Tănăsache Rudu și doi copii, Alexandrina, Dumitru Preda și un copil, Mitrache Rudu, Nicolae Jeleu, Ion Ștefan, Elena Răstășeanu și fiica ei, Monica Mitran (idem, dosar nr. 460746, vol. 1, f. 50).

¹⁶ Idem, dosar nr. 2792, vol. 1, f. 2.

¹⁷ *Ibidem*, f. 12.

expună și să se manifeste astfel încât „opinia publică” să știe ce se petrece în apartament. Dintre protestatari, cineva a venit cu ideea să anunțe, în scris, Serviciul Pașapoarte că „grupul celor 16” a intrat în greva foamei și își va înceta protestul numai după ce li se vor da documentele pentru a pleca în SUA. Ion Ștefan a scris un text pe o foaie de hârtie, iar Micu le-a telefonat a doua zi că a predat scrisoarea la Pașapoarte¹⁸.

La miezul nopții, Serviciul Filaj al Securității București instalează un post de observație, cu scopul de a urmări persoanele care ar fi părăsit locuința. În timpul nopții de 11/12 septembrie, nici o persoană nu a plecat de acolo. A doua zi dimineață, la ora 8,30, între geamurile apartamentului de la etajul 3, apar două placarde: pe pânză albă, cu litere mari, în vopsea roșie, era scris „VREM PAȘAPOARTE” și „GREVA FOAMEI, 16 PERSOANE CER RESPECTAREA DREPTURILOR OMULUI”¹⁹.

Lozincile sunt observate nu numai de securiști, ci și de trecători. Martori ai unui eveniment nemaîntâlnit, cetățenii se opresc și comentează, milițienii și securiștii fac fotografii²⁰ și încearcă să-i convingă pe cei din apartament să înceteze protestul public. Între cele două „tabere” discuțiile se poartă prin ușa închisă a apartamentului, iar, conform unui document, milițienii au fost amenințați că-i așteaptă o ripostă puternică, dacă vor încerca să forțeze intrarea. Alături de milițieni, „cetățenii indignați” cer restabilirea ordinii, fără succes, însă. Prin stație, se anunță Inspectoratul Municipiului București al MI, care trimite ofițeri de la Pașapoarte, pentru negocieri²¹.

Între timp, securiștii prezenți acolo, care anunță greviștii că vor primi vizita unor ofițeri de la pașapoarte, cer și obțin ridicarea lozincilor, în jurul orei 10²². Negociatorii, care aveau misiunea de a tergiversa lucrurile, au primit un răspuns categoric: greva foamei nu va înceta decât în momentul în care li se vor elibera pașapoarte pentru emigrarea în SUA, iar cele 16 persoane vor fi lăsate să plece din apartament²³.

---

¹⁸ *Ibidem*, ff. 57-58.

¹⁹ *Idem*, dosar nr. 460746, vol. 1, f. 76.

²⁰ *Ibidem*, f. 77 – pentru cele două fotografii vezi anexa.

²¹ *Idem*, dosar nr. 2792, vol. 1, f. 13.

²² *Idem*, dosar nr. 460746, vol. 1, f. 76.

²³ *Idem*, dosar nr. 2792, vol. 1, f. 13.

În zorii zilei următoare, la ora 5,30, milițienii au spart ușa apartamentului și i-au reținut pe toți cei 16. Au făcut o percheziție domiciliară, confiscând pancartele și orice părea suspect și folositor pentru anchetă²⁷. Peste zi, au fost eliberați minorii și mamele lor, iar șapte persoane au fost arestate pentru continuarea cercetărilor (Ion Ștefan, Paul Chiracu, Nicolae Jeleu, Elena Răstășeanu, Dumitru Preda, Mitrasche Rudu și Tănăsache Rudu).

Anchetatorii Securității intră în acțiune

„Grupul celor 16” a fost transportat din cartierul Drumul Taberei până în clădirea din Calea Rahovei nr. 37, unde erau birourile și arestul Direcției Cercetări Penale a IGM. Deși în „custodia” Miliției, timp de 10 zile au răspuns întrebărilor puse de anchetatorii Securității, care-și aveau birourile în clădirea de la nr. 39, lipită de arestul infractorilor de drept comun.

La 25 septembrie 1978, șeful Direcției Cercetări Penale a Securității, col. Vasile Gheorghe, trimite șefului Securității București șase declarații (ale lui Ion Ștefan, Nicolae Jeleu, Tănăsache Rudu, Mitrasche Rudu și Elena Răstășeanu) despre persoane care intenționau să emigreze, pentru a fi folosite în urmărirea lor informativă²⁸. În dosarul de securitate a lui Ion Ștefan (singurul găsit în Arhiva CNSAS dintre cele cinci persoane enumerate) se păstrează două declarații date unor anchetatori ai Securității, datate 20 septembrie 1978, despre un anume „Neamțu”, care dorea să emigreze în RFG, și despre Micu, prietenul lui Eugen Chiracu, care-i ajutase în prima zi a grevei. Este interesant un amănunt: deși Ion Ștefan recunoscuse că el scria memoriile și scrisorile grupului pentru că avea un scris frumos, cele două declarații sunt scrise de ofițeri de Securitate – unul dintre ei, lt-col. Gordan Valer²⁹.

Cercetarea Securității s-a încheiat la începutul lunii octombrie, iar în ziua de 14, col. Vasile Gheorghe a trimis Securității municipiului București pentru „exploatare”, „unele materiale” rezultate din

---

²⁷ Idem, dosar nr. 2792, vol. 1, f. 13.

²⁸ *Ibidem*, f. 55.

²⁹ *Ibidem*, ff. 56-58.

anchetă, adică: „un volum compus din 234 file, conținând declarațiile inculpaților Ștefan Ion, Rudu Tănăsache, Rudu Mitrache, Chiracu Paul, Jeleu Nicolae, Preda Dumitru și Răstășeanu Elena, precum și unele înscrisuri, agende, caiete, notițe, ce au fost găsite și ridicate de la sus-numiții” și „un volum compus din 11 file, cu materiale rezultate din cercetarea sus-numiților”³⁰.

În dosarele din Arhiva CNSAS nu am descoperit nici unul dintre aceste documente, pentru că dosarul penal a rămas în arhiva Ministerului de Interne. Cele 11 file ale volumului al doilea constituiau, probabil, un „referat” cu soluția rezolvării cazului, oferită de anchetatorii Securității: condamnarea pentru tulburarea ordinii și liniștii publice, deci o infracțiune de drept comun.

Securitatea organizează procesul și urmărește reacțiile după sentință

Cea mai bună dovadă că Securitatea a fost cea care a coordonat întreaga „Acțiune «Drumul Taberei»” este modul în care s-a organizat procesul a șapte dintre membrii grupului. În dosarele fostei poliții politice sunt două documente, emise de Inspectoratul Municipiului București, despre pregătirea procesului, respectiv modul în care acesta s-a desfășurat.

1. În ziua de 26 octombrie 1978, IMB emite un „Plan de măsuri privind acțiunea «Drumul Taberei»”, în scopul asigurării ordinii și liniștii publice în timpul procesului programat sâmbătă, 28, și luni, 30 octombrie la Judecătoria Sectorului VII³¹. 30 de ofițeri de securitate și 17 ofițeri și subofițeri de miliție, plus cei care asigurau escorta inculpaților și echipajele auto, urmau să fie instruiți pentru ca nici un detaliu să nu scape vigilenței forțelor de represiune.

„Dispozitivul interior” era coordonat de mr. Pasăre Aurel³². Câte 10 ofițeri de securitate în fiecare zi a procesului (deci 20 în total), „în

---

³⁰ Idem, dosar nr. 460746, vol. 1, f. 90.

³¹ *Ibidem*, ff. 97-98.

³² Mr. Pasăre Aureliu era șeful Biroului 114, Serviciul 110 din Securitatea Municipiului București (http://www.cnsas.ro/documente/cadrede_securitatii/PASARE%20

ținută civilă adecvată publicului”, se așezau pe băncile din sala de judecată, în rolul asistenței neutre. Ei asigurau, astfel, „caracterul public al procesului”³³, dar, în realitate, prezența lor limita considerabil numărul celor care ar fi vrut să participe. Pe lângă aceasta, aveau și misiunea de a interveni, rapid, dacă s-ar fi produs dezordine. Accesul în localul judecătoreii și în sala de judecată era controlat de doi ofițeri de securitate și de aprozii de serviciu, care permiteau accesul doar rudelor apropiate ale inculpaților, celorlaltor persoane spunându-li-se că nu mai sunt locuri. Pentru că cei judecați reușiseră să trimită memorii în străinătate, de teama unui scandal internațional, rudele / asistenții nu erau lăsate să intre cu aparate de înregistrat și de fotografiat, iar cetățenilor străini li se interzicea accesul³⁴.

Și paza boxei în care erau ținuți inculpații, asigurată de ofițeri și subofițeri de escortă, era coordonată tot de un ofițer de securitate. Mr. Pau Ion³⁵, unul dintre securiștii care se ocupa de problema „procuratură și justiție” în Capitală, avea grijă ca judecătorii și avocații să fie instruiți asupra a ceea ce urma – desfășurarea procesului și sentința. Trei ofițeri de securitate erau permanent în rezervă și interveneau în caz de nevoie. De asemenea, un ofițer medic asista în sală, pentru a oferi îngrijiri de urgență, la nevoie. Doi subofițeri de miliție erau

---

AURELIU.pdf – consultat la 13.04.2022; în 2010, Curtea de Apel București a stabilit că a fost „lucrător al Securității” ca poliție politică – <http://www.cnsas.ro/documente/monitoare/2010/Pasare%20Aureliu.pdf> – consultat la 13.04.2022).

³³ Citatul provine din prima variantă a documentului, în care rolul ofițerilor de securitate era definit fără eufemisme (ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 460746, vol. 1, f. 99).

³⁴ În prima variantă a documentului, lucrurile sunt mult mai clare: „Ofițerii de securitate vor reglementa accesul în judecătorie și sala de ședințe împreună cu salariații acestei instituții. / În acest sens nu vor permite accesul cetățenilor străini, ziariști cu mijloace de înregistrare, turiști etc. De asemenea, nu vor permite accesul în sala de ședințe nici al cetățenilor români, care nu sunt rude ale inculpatului. / În situația în care unele rude ale inculpaților vor încerca să intre în sala de ședințe cu aparate de înregistrare, li se va interzice acest lucru – aparatura fiind reținută și restituită când vor părăsi sediul judecătoreii” (*ibidem*, f. 100).

³⁵ Pau Ioan era maior în Securitatea Municipiului București (http://www.cnsas.ro/documente/cadrede_securitatii/PAU%20IOAN.pdf – consultat la 13.04.2022; în 2005, CNSAS a stabilit că a fost agent al organelor de securitate, ca poliție politică – http://www.cnsas.ro/documente/monitoare/2005/MO%202005.08.15_594.pdf – consultat la 13.04.2022)

prezenți pe holuri, pentru a interveni, la cererea securiștilor, dacă cineva ar fi refuzat „să se supună îndrumărilor date”.

„Dispozitivul exterior” era coordonat de lt-col. Grigoriu Petru³⁶. Era luată în calcul posibilitatea ca în aropierea judecătoriei să se formeze „grupuri predispuse la acțiuni de încălcare a ordinii publice” (probabil rude sau cunoștințe nemulțumite că nu li se permisese accesul în sala de judecată). Acestea trebuiau împrăștiate de un dispozitiv format din trei ofițeri de securitate și 7 ofițeri și subofițeri de miliție, în alertă în zona străzilor Știrbei Vodă și Calea Plevnei. Tot pentru a preveni intervenția neaveniților, în curtea ISB, la poarta spre judecătorie, era amplasat un subofițer de miliție, iar alți cinci asigurau rezerva. Dacă s-ar fi produs turbulențe, persoanele respective ar fi fost „evacuate”, adică reținute, și transportate la Miliție cu autoturismele (existau pregătite două echipaje).

În preajma judecătoriei erau prezente alte două echipaje cu autoturisme, care, la semnalul ofițerilor din sală, aveau misiunea de a merge rapid la adresele indicate, de unde ar fi adus, forțat, pe martorii care nu se prezentau de bunăvoie la proces. De acest amănunt se ocupase vicepreședintele judecătoriei, care trimisese citații încă din 24 octombrie. Tot prin vicepreședintele judecătoriei se organizase coregrafia procesului: inculpații erau judecați individual, înainte de ședință erau aduși din penitenciar și ținuți, sub pază, în celula judecătoriei. La final, sentința urma să fie comunicată la penitenciar, nu în sala de judecată, pentru a preveni eventualele proteste.

În zilele procesului și până la emiterea sentinței, rudele inculpaților erau supravegheate strict de către Securitate, pentru a se ști „comportarea, comentariile și intențiile” lor și a se preveni producerea unor „acte de dezordine”. Pentru că în aceeași perioadă, mai multe persoane erau nemulțumite pentru că nu primiseră pașapoartele solicitate și amenințaseră cu proteste, Securitatea avea misiunea de a-i controla și pe aceștia („se va asigura controlul informativ asupra unui grup de 17 elemente din rândul taximetriștilor și altor categorii cărora

³⁶ Grigoriu Petru era șeful Serviciului 110 (urmărirea membrilor fostei organizații legionare) din Securitatea Municipiului București (http://www.cnsas.ro/documente/cadrele_securitatii/GRIGORIU_PETRU.pdf – consultat la 13.04.2022; pentru referatul de cadre vezi http://www.cnsas.ro/documente/acte_normative/7405_003%20fila%20171,%20173,%20175-177.pdf – consultat la 13.04.2022).

li s-au respins cererile de plecare definitivă din țară, împiedicându-se participarea lor la proces”). De operațiune se ocupau col. Popa Traian³⁷, col. Suciu Eronim și lt-col. Ciochină.

Organizarea și desfășurarea acțiunii, inclusiv instruirea securiștilor și milițienilor mobilizați, era coordonată de adjunctul șefului SMB, col. Burac Ion³⁸, și adjunctul Miliției București, col. Bodnărescu Ștefan. Dispozitivele intrau în misiune în ziua de 28 octombrie, la orele 7, și în ziua de 30 octombrie, la orele 14. Planul era semnat de șeful Securității Municipiului București, col. Dănescu Gheorghe³⁹, și de șeful Miliției, col. Bîțlan Dumitru, și aprobat de șeful Inspectoratului, gl-mr. Vasile Gheorghe⁴⁰.

2. În 31 octombrie 1978, „Acțiunea «Drumul Taberei»” era încheiată: Judecătoria Sectorului VII emitea Sentința penală nr. 798, prin care îi condamnă la închisoare pe toți cei șapte inculpați, iar Inspectoratul Municipiului București al MI raporta despre modul în care se desfășurase simulacrul de proces.

Documentul Inspectoratului este semnat tot de șef, gl-mr Vasile Gheorghe⁴¹. Pentru infracțiunea de „ultraaj contra bunelor moravuri”, prevăzută de art. 321 Cod Penal, s-au hotărât următoarele condamnări: Ion Ștefan – 4 ani, Paul Eugen Chiracu – 3,6 ani, Nicolae Jelev, Elena Răstășeanu, Dumitru Preda, Mittrache Rudu și Tănăsache Rudu – câte 2 ani de închisoare. Deciziile li se comunicau în penitenciar, cu drept de recurs.

---

³⁷ Popa Traian era șeful Serviciului 1 din Securitatea Municipiului București (pentru referatul de cadre vezi http://www.cnsas.ro/documente/acte_normative/7407_001%20fila%20280-281.pdf – consultat la 13.04.2022). Într-un număr al revistei „Securitatea”, împreună cu col. Stancu Aurel, va semna un articol interesant, referitor la emigrare: *Eficiența măsurilor de prevenire luate în problema „persoane care au solicitat plecarea definitivă din țară, pretabile să comită fapte antisociale”* (vezi „Securitatea”, nr. 3(50), 1982, pp. 49-54).

³⁸ Referatul de cadre al lui Burac la http://www.cnsas.ro/documente/acte_normative/7405_014%20fila%20163-166.pdf – consultat la 13.04.2022).

³⁹ Dănescu Gheorghe – http://www.cnsas.ro/documente/cadrele_securitatii/DANESCU%20GHEORGHE.pdf – consultat la 13.04.2022; în 2006, Colegiul CNSAS a decis că a fost agent al poliției politice comuniste – <http://www.cnsas.ro/documente/monitoare/2007/Danescu%20Gheorghe.pdf> – consultat la 13.04.2022).

⁴⁰ Vasile Gheorghe – http://www.cnsas.ro/documente/cadrele_securitatii/VASILE%20GHEORGHE.pdf – consultat la 13.04.2022.

⁴¹ ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 2792, vol. 1, ff. 50-51.

Se făcea, apoi, o sinteză a ședințelor de judecată, accentuându-se că „măsurile de securitate și miliție cât și cele organizatorice luate de instanța de judecată au asigurat desfășurarea procesului în condiții normale”. Audierile martorilor acuzării au decurs conform indicațiilor ofițerului de Securitate, iar depoziția unuia dintre martorii apărării, Maria Chiracu⁴², a fost folosită împotriva lui Ion Ștefan, indicat drept instigator al grupului.

Ion Ștefan, Paul Chiracu și Nicolae Jeleu au fost „demascați” drept „principalii inițiatori și instigatori la acțiunile tulburente care au constituit infracțiunea pentru care au fost judecați și condamnați”. În timpul ședințelor de judecată, ei au avut curajul să manifeste „o atitudine refractară încercând să-și justifice acțiunile, chiar să invoce «Drepturile omului» în virtutea cărora s-ar fi socotit îndreptățiți să folosească toate mijloacele pentru a obține pașapoarte”. Pentru a determina bunăvoința judecătorului, în ultimul cuvânt cei trei au spus că regretă că au făcut greva foamei, dar au susținut că nu au intenționat să deranjeze ordinea și liniștea publică.

Famiile condamnaților erau nemulțumite că cei apropiați au fost condamnați la închisoare. Întreaga familie Jeleu (Nicolae avea părinți și cinci frați, dintre care doi erau căsătoriți și aveau copii – toți de confesiune baptistă) era hotărâtă să plece în SUA, iar pentru aceasta făcea demersuri la Pașapoarte și la Ambasada americană. La fel, soția lui Tănăsache Rudu nu voia să renunțe la ideea plecării definitive din țară.

Același tip de măsuri urmau să fie luate de Inspectoratul Municipiului București al MI și la recurs, „pentru a preveni eventuale acțiuni tulburente”.

3. Alte piese din puzzle-ul acestei „acțiuni” sunt textele Sentințelor penale emise de Judecătoria Sectorului VII București (fiind judecați individual, cei șapte condamnați au primit sentințe cu număr diferit, textul / corpul ei era același, cu mici amănunte pentru fiecare în parte)⁴³. Inculpații au fost trimiși în judecată pe baza rechizitoriului Procuraturii Municipiului București din 7 octombrie, pentru infracțiunea de ultraj contra bunelor moravuri și tulburarea liniștii publice.

⁴² Maria Chiracu a încercat „să diminueze vinovăția soțului ei”.

⁴³ Pentru Paul Eugen Chiracu – ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 460746, vol. 1, ff. 92-94; pentru Ion Ștefan – idem, dosar nr. 2792, vol. 1, ff. 48-49.

Nu se spune nimic despre cele două placarde afișate între geamuri, ci doar că au săvârșit „acte și gesturi prin care s-a tulburat grav liniștea publică”. Pentru a sublinia rolul de acuzator și de educator, în același timp, al opiniei publice, judecătorul a ținut să menționeze: „În urma acestor manifestări, între locatarii blocului s-a produs panică, unii dintre ei părăsindu-și apartamentele cu copii, s-a blocat circulația pietonilor și a autovehiculelor pe artera principală, s-a întrerupt pentru o perioadă de timp activitatea unor servicii de deservire a populației și s-a îngreunat aprovizionarea cu marfă a unităților datorită aglomerației produse”. Martorii acuzării au fost: Maria Marinescu, Luminița Ion, Vasile Pogan și Aristița Artene pentru Paul Chiracu, iar pentru Ion Ștefan – Ion Ignat, Iosif Brad și Mărioara Răducanu.

Din declarațiile celor doi inculpați în fața instanței deducem o altă acuzație, gravă, a Procuraturii: membrii grupului ar fi strigat amenințări din interiorul apartamentului, iar acestea ar fi cauzat panica vecinilor. Cei doi nu au recunoscut această învinuire. Deși rechizitoriul nu se află în nici unul dintre cele două dosare consultate, în diversele „fișe personale” ale lui Ion Ștefan se menționează că, în timpul grevei, membrii grupului ar fi amenințat că, dacă nu le sunt date pașapoartele, vor arunca copiii pe geam și blocul în aer⁴⁴. Este o acuzație absurdă, prezentă între documentele celui care nu avea copii, tocmai pentru a-l înfunda și mai tare.

4. Mult mai plauzibil pare tabloul oferit de persoanele implicate. Informațiile din dosare provin din memoriile familiilor către diferite instituții ale statului, după proces, și din interceptarea convorbirilor în locuințele lor.

În ianuarie 1979, Maria Chiracu îi trimite un memoriu ministrului Justiției, Constantin Stătescu, prin care îi cere să intervină pentru eliberarea soțului său, care consideră că a fost condamnat ilegal. Își fundamentează cererea, după prezentarea acțiunilor familiei sale și a grupului, pe modul brutal și ilegal în care au acționat instituțiile de forță:

„De îndată ce au luat cunoștință de acțiunea noastră, organele de miliție din București au inițiat contra noastră un adevărat asediu, folosind toate mijloacele, de la promisiuni și rugăminți, până la

---

⁴⁴ Idem, dosar nr. 2792, vol. 1, ff. 2, 13.

amenințări și acte de violență (în dimineața zilei de 13 septembrie 1978, forțând ușa, ne-au arestat pe toți cei care eram în apartament, pe o parte din ei punându-i apoi în libertate, iar soțului meu și altor 6 persoane făcându-li-se acte de trimitere în judecată, în stare de arest). (...) Dacă, în cazul relatat de mine în prezenta scrisoare s-a amintit de «tulburarea liniștii publice», faptă sancționată de lege, țin să vă aduc la cunoștință că această încălcare a legii a fost săvârșită de înseși organele de ordine din București: miliție, securitate, militari, pompieri. / Timp de aproape trei zile, cordoane de milițieni, militari și mașini de pompieri au transformat împrejurimile blocului în care este situat apartamentul nostru într-o adevărată tabără militară. / Bineînțeles că această tabără militară, amenajată într-un cartier modern de locuințe din București, a fost observată de cetățeni, alarmați, pe bună dreptate, de această desfășurare de forțe. / Așa că nu acțiunea noastră pașnică de protest a «tulburat liniștea publică», acțiune fondată pe dreptul nostru absolut legal de emigrare, drept la care nu vom renunța niciodată și pentru nimic în lume, ci tocmai abuzurile de forță și actele de violență săvârșite de organele de ordine din București⁴⁵.

Formulările din acest document sunt similare cu informațiile obținute de Securitate în timpul procesului, despre intențiile familiilor inculpaților de a trimite memorii către „organele de partid și de stat superioare”, prin care voiau să acuze forțele de intervenție că „ele însele ar fi produs tulburarea ordinii și liniștii publice și că, în realitate, cei acuzați nu ar fi făcut decât să-și ceară drepturile”, iar procesul fusese o înscenare⁴⁶.

*„Să nu-i mai rabde Dumnezeu
pe fața pământului!” Recursul*

Sentințele din 31 octombrie 1978 au fost comunicate cu multă întârziere celor condamnați, care erau închiși în Penitenciarul Rahova (București), astfel că familiile lor au fost obligate să facă demersuri pentru a le obține și a întreprinde procedurile pentru recurs. Până la judecarea recursului, familiilor li s-a interzis să-i viziteze și să le

⁴⁵ Idem, dosar nr. 460746, vol. 1, f. 86.

⁴⁶ Idem, dosar nr. 2792, vol. 1, f. 51.

trimită pachet. Mama lui Nicolae Jelev a reușit să schimbe câteva vorbe, din stradă, cu fiul său, aflat la geamul unei celule, în ziua de 9 noiembrie 1978, iar acesta nu știa ce condamnare primise⁴⁷.

Când a mers împreună cu fiii săi la Penitenciarul București, pentru vizită și pachet, Mariei Chiracu i s-a spus că Paul nu se afla acolo și că nici nu se știe unde a fost trimis, pentru că i s-ar fi pierdut fișa de evidență. După o perioadă deja foarte stresantă, Maria se plânge unei cunoaștințe că este singură și nu are nici un ajutor, iar milițienii și securiștii o îndeamnă să divorțeze și să se recăsătorească, pentru că femeile în situația ei așa procedează. Deznădăjduită, blestemă: „să nu-i mai rabde Dumnezeu pe fața pământului!”⁴⁸.

O altă metodă folosită de instituțiile statului pentru a îngradi dreptul la soluționarea corectă a recursului a fost interzicerea accesului la dosarul penal. Pentru a nu depăși termenul, avocatul (din oficiu) lui Paul Chiracu a depus cererea pentru recurs doar pe baza a ceea ce aflase în timpul ședinței de judecată. A făcut demersuri pentru a consulta dosarul, dar instanțele l-au trimis de la una la alta, pentru a trage de timp. Împreună cu Maria Chiracu, avocatul voia să demonteze anumite documente din dosar (probabil declarațiile unor martori), ambii fiind convinși că probele erau umflate cu minciuni⁴⁹.

Previzibil, Tribunalul Municipiului București, Secția a II-a Penală, a respins recursul, în ședința din 5 decembrie 1978, astfel că pedepsele decise de Judecătoria Sectorului VII au rămas definitive⁵⁰.

Famiiliile celor condamnați au fost strict supravegheate de Securitatea Municipiului București, cazul fiind în atenția șefului, col. Dănescu Gheorghe. Rolul activ în coordonarea măsurilor de securitate a fost încredințat adjunctului său, col. Burac Ion.

---

⁴⁷ *Idem*, dosar nr. 460746, vol. 2, ff. 64-65.

⁴⁸ *Ibidem*, ff. 61-63.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 61.

⁵⁰ *Ibidem*, vol. 1, f. 91.

Familia Chiracu după proces

După arestarea lui Paul Chiracu, familia sa a fost supusă controlului strict al Securității. Împreună cu rudele celorlalți reținuți pentru anchetă, Maria Chiracu considera că soțul său nu era vinovat de nici o infracțiune, că ei respectaseră toate etapele procedurale pentru obținerea plecării definitive din țară, dar că autoritățile îi trataseră cu dispreț și nu aplicaseră prevederile legale. Din aceste motive, Maria a făcut demersuri pentru a obține eliberarea soțului său, iar Securitatea presiuni pentru a o face să se supună.

Interceptarea convorbirilor telefonice a fost primul instrument de supraveghere, iar instalarea dispozitivului de ascultare s-a făcut imediat după arestarea lui Paul, fără ca documentul justificativ să fie anexat la dosarul de urmărire informativă. „Raportul” pentru aprobarea montării microfoanelor în telefon s-a făcut abia la 4 noiembrie, deci după proces, iar responsabil de analiza convorbirilor era lt-col Drăghiceanu Gheorghe, șef de colectiv în Serviciul 150 al SMB⁵¹.

Prin familia Jeleu, Maria Chiracu o cunoaște pe Carmen Popescu, o tânără care ceruse să plece din țară, după ce aderase la apelul lui Paul Goma adresat Conferinței de la Belgrad⁵². Prietenia dintre cele două femei va da multe bătăi de cap ofițerilor de Securitate în următorii ani, Carmen fiind cea care o va sfătui pe Maria și-i va redacta memoriile către instituții ale statului și scrisori către „Europa Liberă”; în plus, cele două vor adera la Sindicatul Liber al Oamenilor Muncii, în speranța că vor obține pașapoarte. Ideile lui Carmen Popescu și propria luptă pentru respectarea drepturilor omului vor da o dimensiune politică demersurilor Mariei Chiracu pentru eliberarea soțului său și obținerea pașapoartelor.

⁵¹ *Ibidem*, vol. 2, f. 1. Ce urmărea Securitatea: „convorbiri cu privire la Chiracu Paul, soț, aflat în penitenciar; convorbiri cu străinătatea; intenții de organizare a unor acțiuni ostile; convorbiri privind intenția de emigrare”. Drăghiceanu – http://www.cnsas.ro/documente/cadrede_securitatii/DRAGHICEANU%20GHEORGHE.pdf – consultat la 13.04.2022; în 2007, Colegiul CNSAS a decis că a fost agent al poliției politice comuniste – <http://www.cnsas.ro/documente/monitoare/2007/Draghiceanu%20Gheorghe.pdf> – consultat la 13.04.2022.

⁵² Vezi un portret al lui Carmen Popescu la Gabriel Andreescu, *L-am urât pe Ceaușescu. Ani, oameni, disidență*, Iași, Editura Polirom, 2009, pp. 70-74.

În memoriul către ministrul justiției, pe care l-am citat deja, Maria Chiracu prezintă motivul pentru care soțul său a fost condamnat (protestul față de tergiversarea cererii pentru plecarea definitivă din țară) și-i cere să dea dispoziție pentru restabilirea legalității, prin eliberarea lui Paul și acordarea pașapoartelor, „pentru a părăsi țara în care nu ne bucurăm de drepturile acordate Omului”. Semnatară condamnă „abuzurile de forță și actele de violență săvârșite de organele de ordine din București” și „încropirea grăbită a unui dosar de urmărire penală” pe baza unei infracțiuni comise de forțele de ordine, nu de cei care protestau. Maria Chiracu face apel la respectarea legilor țării și a tratatelor internaționale semnate de România, care prevedeau dreptul de liberă circulație a persoanelor: „Răspunzând prin forță la protestul nostru, trimitând în închisoare pe soțul meu numai pentru că și-a cerut un drept elementar și legal, acela de a emigra, miliția, procuratura și cele două instanțe judecătorești au încălcat grav legile țării și acordurile internaționale la care România a aderat, legi și tratate care apără drepturile și libertățile Omului”⁵³.

Pentru a pune presiune și a o determina să înceteze să ceară audiențe, să se întâlnească cu membrii celorlaltor familii, cu prieteni, locuința soților Chiracu a fost pusă sub controlul a doi milițieni, care, la începutul anului 1979, timp de aproape două săptămâni, nu au lăsat-o pe Maria să plece de acasă⁵⁴.

Maria Chiracu solicită recursul extraordinar prin memorii către CC al PCR și Procuratura Generală, dar primește un răspuns categoric: „în urma examinării cauzei la care vă referiți, s-a constatat că hotărârile instanțelor sunt temeinice și legale, nefiind motive pentru recurs extraordinar”⁵⁵.

Cu toate acestea, cei doi soți au decis să lupte și mai îndârjit pentru obținerea pașapoartelor, iar primul pas era plecarea din țară a mamei și a celor doi copii. Pentru că tatăl era în închisoare, a apărut un impediment birocratic: Maria ar fi putut emigra împreună cu cei doi fii doar dacă obținea acordul scris al lui Paul, legalizat de un notar. Familia Chiracu a încercat să învingă și acest obstacol: la vorbitorul

---

⁵³ ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 460746, vol. 1, ff. 84-86.

⁵⁴ *Ibidem*, f. 40.

⁵⁵ *Ibidem*, f. 88.

din iunie 1979, cei doi au hotărât ca, la următoarea întâlnire, Maria să vină însoțită de un notar din județul Constanța, care să încheie această formalitate. Securitatea a intrat, însă, pe fir, astfel că Maria a fost împiedicată să ajungă la vorbitorul de la începutul lunii septembrie⁵⁶. Motivele pentru care voia să plece din țară, au fost transmise într-un memoriu adresat comandantului Direcției Pașapoarte: „în prezent sunt singură, având în grijă doi copii minori, fără vreo sursă de venit, trăind din ajutorul familiei. Din cauza situației create în urma condamnării soțului meu, șederea mea în țară mi-a devenit imposibilă, motiv pentru care insist în eliberarea de urgență a unui pașaport pentru a părăsi România, în oricare țară din occident. Vreau să cred că nimeni nu are interesul să mă împingă la un gest disperat care ar periclita viața mea și a copiilor mei. Doresc să părăsesc țara pentru a-mi găsi un loc de muncă, în vederea creșterii și educării copiilor. Refuz să muncesc în țara mea, în care mă consider dezonorată în urma suferinței fără vreo vină a soțului meu. Orice întârziere în satisfacerea cererii mele îmi îngreunează situația și este numai vina autorităților românești, care refuză fără justificare să-mi elibereze acest pașaport ce constituie dreptul meu, garantat de constituție și de legile țării. Sper că cererea mea va fi analizată cu înțelegerea cuvenită și punându-mi-se capăt situației disperate în care mă aflu”⁵⁷.

În martie 1979, în speranța obținerii unui sprijin pentru emigrare, împreună cu Carmen Popescu și Ștefania Todică, Maria Chiracu aderă la SLOMR (despre a cărui existență aflase de la postul de radio „Europa liberă”), prin scrisori trimise pe adresa dr. Ionel Cană. A fost semnalul pentru autorități că Maria înfruntă toate obstacolele pentru a îndeplini dorința familiei sale.

Una dintre metodele de presiune a fost convocarea ei, la începutul lunii aprilie 1979, în mod repetat, la Miliție. Din ordinul col. Burac, ofițerul de Securitate care o supraveghea, cpt. Ionescu Silvestru, a amenințat-o, grosolan, că dacă nu așteaptă, liniștită, rezolvarea situației familiei sale îi va spune soțului ei „să-i dea o mamă de bătaie, pentru că nu este cuminte”⁵⁸. În plus, i-a comunicat că trebuie să

⁵⁶ *Ibidem*, ff. 29, 95.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 89.

⁵⁸ *Ibidem*, vol. 2, f. 53.

rămână la dispoziția sa, acasă, pentru că va mai fi chemată. Speriată, timp de mai multe zile, Maria Chiracu a plecat dimineața devreme de acasă timp de mai multe ore, pentru a evita să fie găsită de milițieni⁵⁹.

Este momentul ca Securitatea să acționeze mai hotărât. Astfel, cpt. Ionescu Silvestru, propune, la 20 aprilie 1979, să fie cercetată și avertizată „sub acoperirea organelor de miliție”. Motivul acestei „măsurii preventive” era „faptul că Popescu Carmen a fost semnalată ca una dintre «membrii» activi ai SLOMR, care instigă și alte persoane să adere, cât și faptul că Chiracu Maria este predispusă la comiterea unor acte de dezordine, iar în condiții de grup să degeneze în fapte mai grave”⁶⁰.

Chemată la un sediu al Miliției, la 24 aprilie, securistul Ionescu a amenințat-o că SLOMR-ul este o organizație ilegală, astfel că aderenții săi sunt pasibili la pedeapsă penală și că ea trebuie să obțină acordul de a pleca din țară doar pe căi legale. Maria Chiracu a scris și o „declarație”, în care a povestit despre motivele pentru care a aderat la SLOMR și despre cele două prietene⁶¹.

O combinație operativă

Maria Chiracu a continuat să fie supravegheată prin microfoanele din telefon, prin filaj temporar și prin informatorul „Macarie”. În 29 septembrie 1979, întreaga poveste a protestului din Drumul Taberei și a represiunii autorităților a fost prezentată la „Europa Liberă”. Este un eșec al securiștilor, care nu depistaseră nici un fir al pregătirii scrisorii pe care familia Jelev și Maria Chiracu, ajutate de Carmen Popescu, o expediaseră încă din luna februarie⁶².

Difuzarea scrisorii a avut două consecințe. Pe plan internațional, numele lui Nicolae Jelev și al lui Paul Eugen Chiracu au fost incluse în rapoartele organizațiilor internaționale care militau pentru respectarea drepturilor omului. Între documentele fostei poliții politice a fost arhivat raportul organizației Amnesty International din august 1980

---

⁵⁹ *Ibidem*, f. 36.

⁶⁰ *Ibidem*, vol. 1, f. 48.

⁶¹ *Ibidem*, ff. 49-51.

⁶² *Ibidem*, f. 53.

expediat lui Constantin Mitea, redactorul șef al ziarului „Scânteia”, în noiembrie același an⁶³. Pe plan intern, Securitatea Municipiului București a elaborat o nouă acțiune, menită să o cumițească pe Maria Chiracu și, prin ea, să ofere un exemplu celorlalți.

Pentru aceasta s-au folosit de apariția unui personaj nou – Simion Surgent. El era un tânăr din Câmpia Turzii, mecanic auto, care la începutul lunii septembrie 1979 venise în vizită la Constanța Ștefan, pentru a-i aduce vești din Penitenciarul Galați despre fiul său, Ion. Pentru că îi cunoscuse cu un an în urmă, la Rahova, pe toți membrii „Grupului Drumul Taberei”, doamna Ștefan o anunță și pe Maria Chiracu. Simion Surgent încercase să adere la „mișcarea Goma” în 1977, dar i-a fost interzis accesul către locuința scriitorului, apoi ceruse să plece definitiv din țară în februarie 1978, iar pașaportul îl primise în iulie același an. Afirmă că ceruse pașaport pentru că în RSR nu se respectau drepturilor omului și libertățile fundamentale, era nemulțumit de serviciu și de salariu. Din cauza unor probleme cu documentele de călătorie, iar prelungirea perioadei de ședere în București îi epuizase resursele financiare, fusese prins după ce furase câteva obiecte, pe care dorea să le vândă. Din acest motiv, primise o condamnare de 1 an de închisoare, în septembrie 1978⁶⁴.

După eliberarea din penitenciar, fiind într-o situație materială precară, Simion Surgent a cerut sprijinul familiilor celor pe care-i cunoscuse în detenție, cât timp aștepta pașaportul, astfel că Maria Chiracu i-a oferit adăpost timp de aproape două săptămâni⁶⁵. Informatorul Securității, „Macarie”, a raportat despre prezența lui Simion Surgent și că acesta are o influență negativă asupra gazdei sale⁶⁶.

Cu ajutorul Miliției, Securitatea Municipiului București a realizat o „combinație operativă” în momentul în care, din filaj⁶⁷ a rezultat că Simion Surgent voia să plece spre Câmpia Turzii. Astfel, în ziua de 5 octombrie 1979, după un „control de rutină” al Miliției în Gara de Nord, acesta a fost reținut, pentru motivul că la percheziția bagajelor

⁶³ *Ibidem*, f. 6.

⁶⁴ *Ibidem*, f. 66.

⁶⁵ *Ibidem*, f. 63.

⁶⁶ *Ibidem*, f. 95v.

⁶⁷ *Ibidem*, f. 80.

s-au găsit documente care nu-i aparțineau. Era vorba despre sentința prin care fusese condamnat Ion Ștefan și de ciorna unui memoriu către Consiliul de Stat al RSR, pe care Simion Surgent începuse să-l scrie în numele lui Paul Chiracu⁶⁸, documente pe care voia să le ducă în străinătate.

În 5 și 6 octombrie, Simion Surgent a scris patru declarații, în care a relatat despre motivele pentru care ceruse pașaportul, cum i-a cunoscut pe membrii „grupului Drumul Taberei” și cum a încercat să-i ajute după eliberarea sa, inclusiv despre scrisoarea citită la „Europa Liberă”⁶⁹. În 6 octombrie, Maria Chiracu a fost luată de acasă cu o mașină a Miliției, apoi interogată despre relațiile sale cu Simion Surgent și despre scrisoare⁷⁰. A fost amenințată că, în lipsa soțului de acasă, „se ține de prostii” și găzduiește străini, că are relații cu persoane recalcitrante, dar și că își periclitează plecarea din țară – deși are pașaport, mai are nevoie de niște documente, care depind de comportamentul ei⁷¹.

Toate declarațiile au fost studiate, subliniate și adnotate de col. Burac.

În timpul interogatoriului, Maria Chiracu și-a pierdut un cercel. În drum spre casă, pentru că a călătorit fără bilet, a primit o amendă de la controlorii RATB. Speriată de amenințările directe ale ofițerilor de Securitate, Maria s-a plâns unei prietene: pe lângă că nu are bani nici de pâine, a primit o amendă și a pierdut un cercel, pe care voia să-l vândă, împreună cu perechea sa, pentru a avea din ce trăi; va fi nevoită să vândă radioul sau covorul, pentru că nu are deloc bani⁷².

Din ordinul col. Burac, i s-a restituit cercelul, în ziua de 20 octombrie. Pe „Declarația” scrisă de Maria Chiracu în acea zi („am primit de la Ministerul de Interne azi 20-10-79 un cercel din aur mic și rotund pe care l-am pierdut în condiții necunoscute în cursul zilei de 6

---

⁶⁸ *Ibidem*, f. 73. În acest memoriu, Simion Surgent își exprima propriile opinii despre nerespectarea acordurilor internaționale pe care Nicolae Ceaușescu le semnase în numele RSR.

⁶⁹ *Ibidem*, ff. 52-62, 66-68.

⁷⁰ *Ibidem*, ff. 63-65.

⁷¹ *Ibidem*, vol. 2, ff. 20-24.

⁷² *Ibidem*, ff. 29-34.

octombrie 79⁷³) rezoluția unui ofițer din Direcția Cercetări Penale a DSS este un indiciu clar că anchetatorii Securității nu erau străini de caz: „29.XI.1979. De unde rezulta că acel cercel este din aur? Ofițer cu cercetarea penală, ss / mr. Popa Mihai⁷⁴.”

După ce a obținut de la Simion Surgent angajamentul, scris, că nu va mai crea probleme⁷⁵, lt-col Marinescu Petrică (unul dintre securiștii care se ocupau de urmărirea informativă a membrilor grupului) i-a oferit acestuia 200 de lei pentru a-și cumpăra bilet de tren spre casă. În documentele justificative pentru decontul din fondul CIS, suma reprezenta plata pentru „relații furnizate de Surgent Simion” în „acțiunea Chiru⁷⁶” (numele de persoană urmărită acordat de Securitate lui Paul Chiracu).

După această operațiune, Securitatea Municipiului București a realizat o „Notă” (sinteză) pentru a descrie măsurile pe care le-a luat timp de un an de la apariția acestui caz. Documentul a fost trimis conducerii Ministerului de Interne, prin col. Aliman Alexandru, șeful Serviciului 7 din Direcția I. După ce se prezintă „stadiul problemei”, se fac propuneri pentru măsuri informativ-operative noi, în scopul „neutralizării acțiunilor de natură să tulbure climatul politic din țara noastră ce ar putea fi comise de persoanele menționate”: dirijarea rețelei informative; menținerea tehnicii operative la domiciliile familiilor Chiracu, Jelev și la Carmen Popescu; „intensificarea supravegherii informative” a lui Paul Chiracu în detenție; „menținerea în contact în vederea influențării pozitive” a lui Tănăsache Rudu, Elena Răstășeanu, Mariana Chiracu și Elena Jelev; urmărirea modului de rezolvare a cererilor familiilor Jelev, Rudu și Răstășeanu de a pleca în străinătate; „sugestia” ca Mariei Chiracu să nu i se permită să plece din țară împreună cu fii săi înainte de eliberarea soțului, pentru că

⁷³ *Ibidem*, vol. 1, f. 69.

⁷⁴ *Ibidem*.

⁷⁵ „Declar prin prezenta declarație că în viitor cât voi mai sta în România, să adopt o atitudine corespunzătoare, loială și să nu comit nici o abatere sau acte care ar putea prejudicia orânduirea socială și politică din România. Totodată îmi iau un angajament că voi fi un om cinstit și atât cât voi mai sta în România voi fi un exemplu de conduită și corectitudine. Declar că voi suporta orice consecință dacă cineva îmi va dovedi că în această perioadă am comis acte nedemne sau am comentat nefavorabil politica Statului Român” (*ibidem*, f. 60).

⁷⁶ *Ibidem*, ff. 74-75.

„intenționează ca odată ajunsă în exterior, să întreprindă campanii publicitare în vederea eliberării soțului înainte de termen”⁷⁷.

Dacă până atunci Maria Chiracu a fost urmărită informativ în dosarul deschis pe numele soțului ei, în 15 octombrie 1979 lt-col Marinescu Petrică obține aprobarea col. Burac pentru a-i deschide propriul dosar de urmărire informativă⁷⁸.

Acțiunea „Viitorul”

La sfârșitul lunii octombrie 1979, Ministerul de Interne a conceput un amplu „plan de măsuri” pentru „asigurarea condițiilor de desfășurare în deplină securitate și ordine” a Congresului al XII-lea al PCR (programat pentru perioada 19-24 noiembrie). Misiunea a primit numele de cod „Acțiunea «Viitorul»”. Printre măsurile informativ-operative din sarcina Securității se prevedeau: „controlul deplin” al bazei de lucru (persoanele în atenția poliției politice), cu atenție deosebită asupra „persoanelor pretabile la acte dușmănoase sau de dezordine care să afecteze acțiunea, stabilindu-se pentru fiecare caz în parte măsurile ce se impun” (aici intrau „toate persoanele aflate în atenția organelor de securitate și despre care se dețin informații că întrețin legături cu organizații reacționare din străinătate sau cu posturi de radio ce transmit emisiuni dușmănoase la adresa țării noastre”), persoanele „pretabile la manifestări protestatare”, cu atenție deosebită pentru cei care vor să plece definitiv din țară etc. Direcția I Informații Interne și compartimentele sale din teritoriu aveau misiunea de a „acorda o atenție deosebită prevenirii unor eventuale acțiuni puse la cale de elementele cunoscute cu manifestări anarhice, nemulțumite pentru faptul că nu li s-a aprobat plecarea în străinătate, ori sunt suspectabile (sic!) de revendicări pe linia așa-ziselor «drepturi ale omului» ori «libertăți religioase»”. Documentul a fost semnat de comandantul acțiunii, gl-lt Vlad Iulian⁷⁹.

Urmărirea informativă a persoanelor aflate în libertate din „grupul celor 16” era de competența Serviciului 1 din Securitatea Municipiului

---

⁷⁷ *Ibidem*, ff. 95-96.

⁷⁸ *Idem*, fond Rețea, dosar nr. 67759, ff. 14-15.

⁷⁹ *Idem*, fond Documentar, dosar nr. 16250, vol. 10, ff. 238-251.

București, iar Direcția I, așa cum am arătat, primea periodic rapoarte despre desfășurarea operațiunilor. În „Planul de măsuri pentru acțiunea «Viitorul»” elaborat de Direcția I, accentele erau mult mai dure. Pentru „asigurarea controlului informativ asupra tuturor persoanelor din sfera de preocupare a aparatului de informații interne, pretabile la fapte de natură să afecteze buna desfășurare a lucrărilor Congresului și a măsurilor preventive corespunzătoare” se urmărea „cunoașterea permanentă a situației operative pe țară și neutralizarea faptelor ce pot degenera”. Astfel, serviciile teritoriale „vor selecționa informațiile care se cer a fi soluționate preventiv, precum și elementele pretabile la acțiuni ce pot afecta climatul politic și vor stabili măsuri de neutralizare a lor”⁸⁰. „Neutralizare” însemna că importantă era atingerea scopului propus și nu metoda aleasă pentru aceasta.

La vorbitorul cu Paul din 7 noiembrie 1979, Maria Chiracu s-a plâns că este tracasată în permanență și amenințată („organele de miliție în fiecare săptămână o ia și o anchetează obligând-o și presând-o să divorțeze”) și că, deși a făcut toate demersurile pentru obținerea pașaportului pentru ea și băieții⁸¹, „nu a putut deoarece cetățeanul acela gras de pe Rahova și cu un milițian se țin tot timpul de capul ei”. Maria a plecat spre casă mai îngrijorată decât venise: Paul a rugat-o să facă tot ce poate pentru a fi transferat în Penitenciarul București, pentru că Poarta Albă este „unul din cele mai grele din țară”, și a sfătuit-o să fie cuminte, pentru că „ăștia” pot să-i facă „100 și 1000 de manevre ca să o aducă și pe ea lângă el în pușcărie”⁸².

Aceste informații se adaugă notei informative a lui „Macarie” din 11 noiembrie, în care acesta relatează despre faptul că Maria Chiracu menționa legătura cu Carmen Popescu, că ar fi trimis alte scrisori la „Europa Liberă”, la Conferința de la Madrid și lui Paul Goma (prin Ștefania Todică) și că a expediat o scrisoare deschisă Congresului al XII-lea al PCR, în care

⁸⁰ Idem, dosar nr. 10758, vol. 1, ff. 4-9.

⁸¹ Peste câteva zile, „Macarie” aduce amănunte noi: „a fost din nou în audiențe la tov. Zdrenghia [de la Pașapoarte, n. O. D.], care i-a spus că nu o poate ajuta acum cu nimic, că nu mai are nici o posibilitate până nu se eliberează din închisoare soțul, că nu este de vină cu nimic, singura vinovată fiind Chiracu Mariana, de care s-a rugat în genunchi în fața ușii acesteia să primească pașaportul pentru plecare și aceștia nu au ascultat” (idem, fond Informativ, dosar nr. 460746, vol. 1, f. 41v).

⁸² *Ibidem*, ff. 19-20.

amenința că dacă până pe 20 noiembrie nu apare un decret de amnistie și grațiere „își va abandona ambii copii, lăsându-i în grija sorei mamei ei și va trece fraudulos frontiera, fiind ajutată de niște «persoane din Austria», că nu-i este frică că va fi împușcată, cum au mai fost împușcate alte 2 femei care au încercat trecerea frontierei, că a primit asigurări că sunt înștiințate de acest lucru toate organizațiile de afară”⁸³.

Pe acest document, col. Burac a scris mai multe indicații operative (să i se promită că cererea pentru pașaport va fi reanalizată, „Să i se explice și ei că orice act necugetat ar putea îngreuna situația soțului”, „Telefonul să-i fie pus în AST, pe modul și cu buton de întrerupere”) și enumeră șapte instrumente care trebuie să fie folosite în urmărirea sa informativă⁸⁴:

- „1. ICT (ICDT) – modul buton⁸⁵
2. chei⁸⁶
3. avertizare și menținere în contact⁸⁷
4. filaj în zilele congresului
5. post fix descoperit pt. descurajare – în uniformă⁸⁸
6. surse pt. influențare
7. fotografii la ambasade⁸⁹”.

Postul de filaj a fost amplasat rapid, a doua zi după ordinele lui Burac. În plus, „Macarie” a vizitat-o pe Maria Chiracu în fiecare zi,

---

⁸³ *Ibidem*, ff. 41-43.

⁸⁴ *Ibidem*, f. 43v.

⁸⁵ Interceptarea convorbirilor telefonice / interceptarea convorbirilor și discuțiilor interioare prin intermediul telefonului, cu întreruperea convorbirilor când se considera necesar.

⁸⁶ Obținerea unor copii ale cheilor apartamentului pentru percheziții secrete și instalarea microfoanelor.

⁸⁷ Metode preventive și de presiune folosite de Securitate; „menținerea în contact” însemna organizarea de către securistul care se ocupa direct de persoana respectivă a unor discuții, la un sediu al Miliției sau în locuri publice, cu scopul de a o convinge să renunțe la a mai pune probleme poliției politice, în caz contrar amenințându-o cu măsuri mai dure.

⁸⁸ Amplasarea unui milițian în uniformă în preajma locuinței, pentru a arăta fără menajamente (și, astfel, a „descuraja”) că persoana respectivă este supravegheată.

⁸⁹ Darea în consemn a persoanei respective și preluarea fotografiilor de la Direcția a III-a Contraspionaj, care supraveghea ambasadele din București.

ajutând-o chiar la aprovizionare (fileurii fotografază momentul în care Maria primește niște săculeți de cartofi și-i cară din fața blocului⁹⁰), pentru a-i câștiga încrederea și, apoi, să o convingă să accepte situația.

În ziua de 15 noiembrie 1979, cei care ascultau discuțiile telefonice ale lui Carmen Popescu au anunțat superiorii că se întâmplă ceva suspect: după ce a încercat să sune la „Europa Liberă”, a invitat-o la ea pe Maria Chiracu⁹¹. Însoțită, discret, de fileuri, Maria a mers la prietena sa, care i-a povestit că a telefonat la postul de radio, dar nu a găsit persoana pe care o căuta și că va apela din nou. Aflate în același loc, securiștii au organizat „o descindere”, sub acoperirea Miliției și le-au reținut. Fileurii care erau pe urmele Mariei Chiracu au raportat: „Menționăm că la orele 15,15 au mai intrat la adresa sus-menționată doi indivizi, cunoscuți de dv” (adică „milițienii”). Peste 15 minute, cele două doamne „și cei doi indivizi”, au ieșit și „au fost conduși la autoturismul 31 B 695, ce aparține organelor de miliție”⁹².

Ofițerii de Securitate care se ocupau de Maria Chiracu și de Carmen Popescu au raportat această reușită deosebită. Ei susțineau că au avut informații din filaj și tehnică operativă. Col. Popa Traian afirma că descinderea „pe linie de miliție” s-a organizat pe motivul că nici una dintre ele nu avea serviciu și că ambele au fost reținute și duse la Circa 3 Miliție, „unde au fost cercetate și s-a întocmit dosar de contravenție conform D. 153/70⁹³ – fiind trimise în judecată la Judecătoria Sect. 6 din str. Știrbei Vodă”⁹⁴. Lt-maj Bărbulescu Adrian (securistul care o supraveghea pe Carmen Popescu) indică adevăratul motiv al deciziei precipitate: pentru că cele două au stabilit „să comită acte de dezordine publică cu ocazia acțiunii «Viitorul», s-a trecut la reținerea lor”⁹⁵.

Anchetate în acea zi, Maria și Carmen au fost reținute și peste noapte, pentru ca, în dimineața următoare (16 noiembrie 1979) să

⁹⁰ ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 460746, vol. 1, f. 79v.

⁹¹ Idem, dosar nr. 2227, vol. 1, f. 69.

⁹² Idem, dosar nr. 460746, vol. 1, ff. 46, 79.

⁹³ Decretul nr. 153 din 24 martie 1970 pentru stabilirea și sancționarea unor contravenții privind regulile de conviețuire socială, ordinea și liniștea publică.

⁹⁴ ACNSAS, fond Rețea, dosar nr. 67759, f. 15v.

⁹⁵ Idem, fond Informativ, dosar nr. 2227, vol. 1, f. 69.

fie judecate și condamnate, în baza Decretului nr. 153/1970. Carmen Popescu a fost pedepsită cu închisoare contravențională de 5 luni, „pentru mod de viață parazitar, anarhic”, iar Maria Chiracu a primit doar o amendă de 2000 de lei, pentru că avea în grijă doi copii minori. Recursul s-a judecat în 17 noiembrie, reducându-se doar perioada de închisoare pentru Carmen Popescu, la 4 luni⁹⁶.

De la Judecătoria, Maria Chiracu a fost dusă din nou la Circa 3 de Miliție, unde ofițerii de Securitate au avertizat-o să înceteze orice contact cu persoane „anarhice și protestatari, instigante (sic!) la acțiuni de dezordine publică și alte fapte antisociale”. Amenințarea era foarte categorică: „este pentru ultima dată când organele de judecată au mai dat dovadă de clemență în cazul ei, dar pe viitor se va apela la autoritatea tutelară pt. întreținerea copiilor iar ea va fi judecată și condamnată la închisoare contravențională pt. constituire în grup parazitar și anarhic. I s-a atras atenția să evite contactul cu astfel de persoane, să refuze chiar să fie vizitată, să se ocupe doar de creșterea și educarea copiilor și să se încadreze în muncă”. Maria Chiracu a promis că se va supune „recomandărilor”, iar securistul nota (col. Popa Traian⁹⁷), satisfăcut, că teama Mariei să nu fie condamnată la închisoare era o garanție că-și va respecta făgăduința⁹⁸.

Informatorul „Macarie”, care a raportat Securității despre efectul arestării și condamnării, susținea că, în anchetă, Mariei Chiracu i s-ar fi reproșat că a tatonat, împreună cu alte persoane, zona de graniță de la Turnu Severin pentru a fugi din țară. Din acest motiv, a fost amenințată că ar putea fi omorâtă: „poza ei a fost difuzată la toate zonele de frontieră și că ar putea fi împușcată dacă va apărea în zonă”⁹⁹.

De la Miliție, însoțită de fileuri, a mers acasă. În zilele următoare, domiciliul i-a fost pus sub control strict și s-au organizat „posturi de așteptare”¹⁰⁰.

---

⁹⁶ *Ibidem*, ff. 69-70; idem, fond Rețea, dosar nr. 67759, f. 15v.

⁹⁷ Alias „Marcu”, așa cum s-a prezentat Mariei Chiracu (idem, fond Informativ, dosar nr. 460746, vol. 2, f. 10).

⁹⁸ Idem, fond Rețea, dosar nr. 67759, f. 15v.

⁹⁹ Idem, fond Informativ, dosar nr. 460746, vol. 2, ff. 9-10.

¹⁰⁰ *Ibidem*, vol. 1, f. 78.

Amenințarea că va avea soarta lui Carmen Popescu dacă nu se potolește și-a atins scopul: Maria Chiracu, îngrozită că ar putea fi condamnată la închisoare, a renunțat la orice contact cu prietenii, și-a anunțat familia că vrea chiar să nu mai iasă din casă, pentru a nu fi bănuțită de ceva ilegal, că nu va mai crede în „minciunile de la Europa Liberă” și că sigurul lucru în care speră este promisiunea ofițerilor că vor fi lăsați să plece din țară după eliberarea lui Paul¹⁰¹.

Documentele nu surprind emoțiile și zbuciumul prin care au trecut copiii familiei Chiracu. Ei au fost martorii protestului din septembrie 1978, a intrării prin forță a milițienilor în casă și a reținerii tuturor membrilor grupului (au fost reținuți și ei?), au observat că apartamentul le era supravegheat fără menajamente pentru a o speria pe mama lor, au suferit din cauza lipsurilor materiale deosebite, descurcându-se doar cu ajutorul rudelor, fiind despărțiți de tatăl lor. În plus, mama le era luată adesea de milițieni de acasă și revenea după mai multe ore, speriată. În 15 noiembrie 1979, însă, „programul” impus de supraveghetori a fost diferit: mama lor, care plecase la o prietenă, nu s-a mai întors în acea seară. A doua zi după-amiază a revenit și primul pe care l-a întâlnit a fost Cornel (fiul cel mare, de 12 ani), care se juca în parcul din apropierea blocului. Tot Cornel a răspuns în acea seară la telefon și a comunicat unei doamne că mama lui se odihnește, pentru că toată noaptea a fost la miliție și abia a venit acasă¹⁰².

Recrutarea

Amenințată, izolată, cu o situație materială din ce în ce mai precară / trăind în lipsuri din ce în ce mai mari, Maria Chiracu a rămas în atenția ofițerilor de Securitate.

După eliberarea din închisoare (la 14 martie 1980), ofițerul care se ocupa de Carmen Popescu (lt-maj Bărbulescu Adrian de la Serviciul 150 din SMB) a propus noi măsuri pentru urmărirea opozantei. Printre ele, „contactarea și exploatarea informativă” a mai multor persoane, în scopul „cunoașterii intențiilor de viitor ale obiectivei, a anturajului acesteia cât și pentru influențarea și dezinformarea ei”. Între aceste

¹⁰¹ *Ibidem*, vol. 2, ff. 11-13.

¹⁰² *Ibidem*, vol. 1, f. 48; *ibidem*, vol. 2, ff. 14-15.

persoane era și Maria Chiracu, iar Bărbulescu miza că va fi convinsă să accepte din cauza situației sale personale deosebit de grele: „se va exploata faptul că nu are serviciu iar soțul este în penitenciar, în ambele cazuri i se pot face unele avantaje”¹⁰³. Planul a fost avizat de șeful Serviciului 150 SMB, col. Popa Traian, și aprobat de col. Burac.

Prin urmare, în lunile aprilie și mai 1980, doi ofițeri (Popa și Bărbulescu) au chemat-o pe Maria Chiracu de mai multe ori la discuții și au mimat preocuparea față de situația sa: se descurcă greu, pentru că nu mai are economii, trăiește din ajutorul părinților și al surorii sale; o povară în plus erau pachetele pe care trebuia să le facă pentru Paul și costul de transport până la penitenciar, iar din acest motiv, de aproape 1 an nu i-a dus pe copii să-și vadă tatăl; voia să se angajeze la cooperativa „Arta lemnului”, dar avea probleme din cauza nefinalizării studiilor gimnaziale. Ofițerii i-au promis că o vor ajuta să iasă din situația disperată în care se afla: „organele noastre îi înțelege (sic!) situația dificilă în care se află, fapt pentru care ar putea să fie ajutată, prin găsirea unui loc de muncă sau prin aducerea soțului în penitenciarul București, însă aceasta depinzând (sic!), în mare măsură și de atitudinea și comportarea ei ulterioară”. Întrebată despre prieteni, Maria a recunoscut că a vorbit la telefon cu familia Jelev și cu Carmen Popescu, pentru a evita să fie acuzată dacă le-ar fi vizitat. Ofițerii au îndemnat-o s-o viziteze pe Carmen, iar, apoi, să le comunice despre ce discută, pentru că scopul lor era să prevină ca Popescu să comită „acte necorespunzătoare ordinii sociale și de drept din țara noastră” și, din acest motiv, să fie condamnată din nou¹⁰⁴.

Miștită și amenințată că doar Securitatea putea să o ajute fără a-și crea alte probleme și că prietena ei, Carmen, trebuie sfătuită să se liniștească, pentru a nu fi iarăși închisă, Maria Chiracu acceptă să colaboreze cu Securitatea. Astfel, lt-maj Bărbulescu Adrian a propus, la 28 mai 1980, s-o includă în rețeaua sa informativă, prin șantaj: „Considerăm că recrutarea lui Chiracu Maria se poate face având în vedere interesul major al acesteia de a-și rezolva unele probleme familiale, la care poate fi sprijinită de organele noastre cu respectarea legilor în vigoare”¹⁰⁵.

---

¹⁰³ Idem, dosar nr. 2227, vol. 1, ff. 100-101.

¹⁰⁴ Idem, fond Rețea, dosar nr. 67759, ff. 4-7, 11.

¹⁰⁵ *Ibidem*, f. 7.

Pentru Maria, colaborarea a însemnat un pact verbal între ea și ofițer: nu a semnat un angajament și a insistat ca acest lucru să fie păstrat secret; în schimb, relatările sale se transformau în rapoarte informative ale ofițerului, în numele lui „Dumitru Mariana”¹⁰⁶.

În dosarul lui Carmen Popescu am găsit cinci asemenea rapoarte informative, pentru perioada 30 mai – 23 septembrie 1980. Pentru a-și arăta bunăvoința / puterea, la începutul lunii iulie 1980 Paul Chiracu a fost transferat de la Poarta Albă la Penitenciarul București, unde Maria l-a vizitat¹⁰⁷. Încurajată că securiștii au ajutat-o, Maria Chiracu a acceptat să-i transmită lui Carmen Popescu ceea ce era învățată de ofițeri și să o viziteze în anumite zile, alese, operativ, tot de securiști (se ocupa lt-col. Drăghiceanu Gheorghe)¹⁰⁸.

În august 1980, Paul a fost eliberat din penitenciar. Întreaga familie Chiracu a primit pașapoarte și a emigrat în SUA în februarie 1981¹⁰⁹.

Paul Chiracu în detenție

Pentru a-și ispăși pedeapsa, Paul Chiracu a fost dus la Penitenciarul Poarta Albă, jud. Constanța. Aici a fost sub supravegherea permanentă a ofițerului de contrainformații, lt-col Anane Ivan¹¹⁰, care i-a deschis dosar de supraveghere informativă pe motivul că avea „manifestări dușmănoase la adresa comuniștilor, manifestări huliganice, antisociale, solicitând emigrarea în Occident”¹¹¹. La solicitarea lui Anane, comandantul penitenciarului a aprobat deținerea lui Chiracu numai „pe cameră” (secția a II-a interioară) și nu i-a permis să fie scos la muncă, pentru a nu intra în contact cu prea mulți deținuți. În același timp, în celulă au fost introduși informatori („Nicolae Grigorescu”, „Mihai”) ai ceistului, care erau verificați prin microfoanele instalate acolo. Tot pe la ceist treceau toate scrisorile pe care Paul Chiracu

¹⁰⁶ *Ibidem*, f. 9.

¹⁰⁷ *Idem*, fond Informativ, dosar nr. 2227, vol. 1, f. 182.

¹⁰⁸ *Ibidem*, ff. 182, 193.

¹⁰⁹ *Idem*, dosar nr. 460746, vol. 1, f. 111.

¹¹⁰ Anane Ivan – http://www.cnsas.ro/documente/cadrede_securitatii/ANANE%20IVAN.pdf – consultat la 13.04.2022.

¹¹¹ ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 460746, vol. 1, f. 10.

le trimitea, respectiv le primea în penitenciar, iar cele considerate importante erau reținute din circuit și anexate la dosar. Un informator-cheie al ofițerului de contrainformații era subofițerul de la sectorul vizite („Moise Ion”), prin care erau controlate toate persoanele care îl vizitau, scrisorile și pachetele. În timpul vizitelor, discuțiile urmau să fie controlate cu microfoanele instalate în spațiul special amenajat¹¹².

Informațiile obținute în penitenciar (de către lt-col. Anane și lt. Vulpoiu Gheorghe¹¹³) erau transmise, rapid, către Securitatea Municipiului București, care coordona urmărirea informativă a celor doi soți și hotăra măsurile și instrumentele de folosit pe lângă Maria Chiracu¹¹⁴.

*În nici o țară din lume nu se minte atât de mult
ca în țara noastră*¹¹⁵. Ion Ștefan în detenție

Ion Ștefan a fost considerat inițiatorul grevei și al protestului din septembrie 1978, iar judecătorii l-au condamnat la pedeapsa cea mai grea – 4 ani de închisoare. Pentru ispășirea pedepsei a fost deținut în Penitenciarul Galați, unde a ajuns în 26 februarie 1979¹¹⁶. Nemulțumit de sentință, la Galați a luptat pentru a fi eliberat, susținând că procesul a fost o înscenare, iar infracțiunea pentru care a fost condamnat, o invenție. În urma intervenției brutale a forțelor de ordine, a anchetei făcută de ofițeri de Securitate și a modului în care a fost organizat procesul (toată lumea văzuse că sala și întreaga judecătorie era înțesată de „cetățeni” foarte atenți la ce se întâmpla), Ion Ștefan devenise conștient că acțiunea grupului era considerată și de către autorități o chestiune politică, deci în responsabilitatea

---

¹¹² *Ibidem*, f. 11.

¹¹³ Vulpoiu Gheorghe – http://www.cnsas.ro/documente/cadrede_securitatii/VULPOIU%20GHEORGHE.pdf, consultat la 13.04.2022; în 2011, Curtea de Apel București a constatat calitatea de lucrător al Securității – <http://www.cnsas.ro/documente/monitoare/2012/Vulpoiu%20Gheorghe.pdf>, consultat la 13.04.2022.

¹¹⁴ ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 460746, vol. 1, f. 20.

¹¹⁵ Ion Ștefan către informatorul „Diaconu Ion” în Penitenciarul Galați, ianuarie 1981 (idem, dosar nr. 2792, vol. 1, f. 41).

¹¹⁶ *Ibidem*, f. 6.

Securității, iar pedeapsa pe care a primit-o era o camuflare a repressiunii împotriva celor care făceau probleme regimului comunist. El nu se temea să afirme că era deținut politic și nu huligan, așa cum fusese condamnat¹¹⁷.

Încă din primele săptămâni de detenție, Ion Ștefan a ieșit la raport la comandantul penitenciarului și la ofițerul de contrainformații, căroro le-a spus că este nevinovat și cere să fie eliberat. Pentru că nu a primit răspunsuri pozitive, la 4 martie 1979 a declarat greva foamei, în semn de protest, și, apoi, a refuzat să fie alimentat artificial. În 22 martie, ofițerul de contrainformații și procurorul l-au vizitat în celulă, „căutând să-l convingem să renunțe la greva foamei, iar problemele judiciare să le rezolve legal, dar nu a vorbit deloc fiind foarte slăbit, din semnele pe care le-a făcut am înțeles că nu este de acord”. Speriat, ceistul (cpt. Pintilie Dumitru¹¹⁸) solicită comandantului și medicului să-l transfere la Penitenciarul spital București, „pentru a preveni moartea acestuia în celulă”¹¹⁹. Până la urmă a fost convins să renunțe la greva foamei după ce i s-a promis că va fi eliberat după executarea a 1/3 din pedeapsă¹²⁰.

În iunie 1979, Ion Ștefan a fost luat în evidența Contrainformațiilor militare de la Penitenciarul Galați. Izolat de ceilalți deținuți, în celulă cu el a fost introdus informatorul „Ivașcu”, având misiunea să raporteze ofițerului de contrainformații discuțiile lor și să-l „influențeze pozitiv”¹²¹.

De la începutul lunii decembrie 1979, toate documentele Securității strânse pe numele lui Ion Ștefan vor fi adunate într-un dosar de urmărire informativă (DUI „Mecanicul”), în sarcina ceistului de la Galați, cpt. Pintilie Dumitru. Noua formă de urmărire a fost aprobată de șeful Serviciului Contrainformații Penitenciare

¹¹⁷ *Ibidem*, f. 8.

¹¹⁸ Pintilie Dumitru – http://www.cnsas.ro/documente/cadrede_securitatii/PINTILIE%20DUMITRU.pdf – consultat la 13.-4.2022; în 2011, Curtea de Apel București a constatat că Pintilie a avut calitatea de lucrător al Securității – <http://www.cnsas.ro/documente/monitoare/2015/Pintilie%20Dumitru.pdf> – consultat la 13.04.2022.

¹¹⁹ ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 2792, vol. 1, f. 6.

¹²⁰ *Ibidem*, f. 27.

¹²¹ *Ibidem*, ff. 5, 7-8.

din Direcția a IV-a (Contrainformații militare), col. Calotă Petru¹²². Motivul urmăririi era faptul că fusese „semnalat informativ că are unele manifestări cu așa zisele «drepturi ale omului, care nu s-ar respecta în țara noastră» și are intenții de stabilire în străinătate după punerea sa în libertate”. „Sarcinile acțiunii informative” merită prezentate *in extenso*:

1. Izolarea sa față de alți deținuți pentru a nu-i permite să mai desfășoare propagandă dușmănoasă la adresa politicii partidului și statului nostru, precum și de emigrare.
2. Prevenirea creării unor canale ilegale pentru a lua legătura cu rudele sau relațiile sale din exterior în vederea transmiterii unor date sau informații din detenție.
3. Influențarea deținutului Ștefan Ion de a renunța la activitatea sa dușmănoasă de denigrare a realizărilor statului nostru și de a polariza în jurul său deținuți cu care să plece din țară.
4. Stabilirea modului cum vrea să acționeze pentru a obține plecarea din țară, prin intermediul cui și documentarea acestei activități”.

Pentru îndeplinirea acestor obiective, se propuneau mai multe măsuri: dirijarea informatorilor („Ivașcu” și „Pavlov”) și infiltrarea unui al treilea, care să-i verifice pe primii doi, să-i câștige încrederea lui Ion Ștefan și să-l convingă să renunțe la ideile sale; introducerea deținutului într-o celulă cu microfoane („mijloace speciale”); supravegherea sa și prin sectorul vizite, pentru a ști de cine este căutat, să i se controleze pachetele și scrisorile primite și trimise; ofițerul (ceistul penitenciarului) să-l cheme periodic la discuții (pentru a-l determina „să renunțe la activitatea ostilă”). Dacă aceste măsuri ar fi dat roade și deținutul „va manifesta vădite tendințe de îndreptare și de respectarea legilor”, atunci urma să fie scos la muncă, la fabrica de împletituri. Alte măsuri vizau cooperarea strânsă cu Securitatea Municipiului București, pentru supravegherea apropiaților lui Ion

---

¹²² Calotă Petru – http://www.cnsas.ro/documente/acte_normative/7407_001%20fila%20121,%20123.pdf și http://www.cnsas.ro/documente/cadrele_securitatii/CALOTA%20PETRU.pdf – consultate la 13.04.2022; în 2005, Colegiul CNSAS a decis că a fost agent al organelor de securitate, ca poliție politică – http://www.cnsas.ro/documente/monitoare/2005/MO%202005.12.28_924.pdf – consultat la 13.04.2022.

Ștefan: controlul secret al corespondenței membrilor familiei sale, pentru a se preveni transmiterea de informații „la diferiți străini sau elemente ostile”; „cunoașterea întregii activități a familiei și a relațiilor deținutului și intențiile acestora cu sprijinul ce vor să-l acorde acestuia”; identificarea celorlalți membri ai grupului pentru a ști dacă ia legătură cu ei¹²³.

„Pavlov” raporta, la 10 decembrie 1979, că Ion Ștefan, din celula nr. 43, comunica „la chiuvetă” cu Nicolae Dascălu, unul dintre cei care încercase să continue organizarea SLOMR-ului după arestarea inițiatorilor săi și fusese condamnat. Dascălu i-a transmis lui Ion Ștefan că știe de el, că autoritățile ar fi arestat 2000 de persoane, dar că sunt încă și mai multe în libertate, care nu vor renunța să lupte pentru a pleca din țară¹²⁴.

Ion Ștefan decide să recurgă, din nou, la o formă extremă de protest (să nu mai primească hrană caldă de la cazan) la începutul lunii februarie 1980, pentru a-i forța pe ofițerii din penitenciar să-l propună comisiei de eliberare înainte de termen și să i se răspundă la scrisorile trimise conducerii de partid și de stat. Pentru că, la 13 februarie, nu și-a auzit la difuzor numele în lista celor care fuseseră propuși comisiei, a decis să nu mai mănânce nimic și să nu primească nici pachetele trimise de mama sa. Informatorul „Gălățeanu” a raportat ceistului, care a încercat să-l convingă să reintre în programul penitenciarului, pentru că ar putea fi eliberat înainte de termen doar dacă are o comportare ireproșabilă¹²⁵. În schimb, col. Marinescu Petrică din Securitatea Municipiului București, unul dintre coordonatorii măsurilor luate împotriva membrilor grupului, propunea niște măsuri dure: prin conducerea penitenciarului, „se va organiza să fie scos din refuz de hrană”, pentru că abia în luna septembrie îndeplinește condițiile pentru eliberarea înainte de termen, dar trebuie să aibă o comportare bună; gardienii să-i facă raport pentru că nu respecta regulile impuse în penitenciar (acceptarea hranei era una dintre ele) și să fie pedepsit disciplinar; iar ultima metodă seamănă cu ce i se va întâmpla, peste ani, lui Gheorghe Ursu: „Consider necesar a se

¹²³ ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 2792, vol. 1, ff. 1bis-4.

¹²⁴ *Ibidem*, ff. 15-16.

¹²⁵ *Ibidem*, ff. 22-23.

selecționa un număr de 3-4 deținuți care să fie introduși cu el în cameră, fiind instruiți să ia în derâdere intențiile lui de plecare din țară, să-l determine [subl. m.] să iasă din refuzul de hrană și să renunțe la activități care contravin regulilor de detenție”. Această propunere nu a fost aprobată de col. Calotă, care a ordonat ca influențarea lui Ion Ștefan să se facă doar prin rețeaua informativă¹²⁶.

Din 25 februarie 1980, Ion Ștefan a fost lăsat singur în celulă, iar gardienii au primit misiunea să-l supravegheze strict. Șeful Serviciului de Contrainformații Penitenciare, col. Calotă, a ordonat ca două copii ale documentului care conținea această informație să fie trimise la Securitatea Municipiului București, respectiv la Direcția a VI-a Cercetări Penale din DSS¹²⁷. Cele două instituții erau în măsură să ofere rezolvarea cazului: SMB pentru că organiza toate măsurile împotriva membrilor grupului „Drumul Taberei”, iar Cercetările Penale ale Securității pentru că erau Direcția care hotărâse „finalizarea” cazului prin condamnarea pentru o faptă de drept comun.

După aproape o lună de greva foamei, Ion Ștefan a fost transferat la Penitenciarul Spital București, „pentru a se trata”¹²⁸. Pentru că nici la în spital nu a vrut să mănânce, iar perioada de „tratament” s-a prelungit, la 3 iunie 1980 de la Galați a fost urmat de umbra sa – dosarul de urmărire informativă, care a fost preluat de ofițerul de contrainformații al spitalului, lt. Burgui Marin¹²⁹. În iulie, pentru că Ștefan continua să refuze hrana și era menținut în viață doar cu ajutorul medicamentelor, ofițerul nota că nu era în stare nici măcar să vorbească, iar când încerca era „incoerent și nesigur”. Cu toate acestea, reușea să transmită procurorului unității medicale și reprezentanților Ministerului Justiției că este nevinovat, iar condamnarea sa un abuz. Lt. Burgui l-a dat „în grija” informatorilor „Ionescu”, „Marinescu” și a colaboratoarei „Rodica”, instruiți să-l supravegheze „în perioadele de luciditate” și să raporteze dacă ia legătura cu cineva din spital sau din exterior. Dacă medicii și

---

¹²⁶ *Ibidem*, f. 22.

¹²⁷ *Ibidem*, f. 26.

¹²⁸ *Ibidem*, f. 27.

¹²⁹ Burgui Marin – <http://www.cnsas.ro/documente/monitoare/2006/Burgui%20Marin.pdf> – consultat la 13.04.2022; în 2006, Colegiul CNSAS a decis că a fost agent al poliției politice comuniste – <http://www.cnsas.ro/documente/monitoare/2006/Burgui%20Marin.pdf> – consultat la 13.04.2022.

informatorii reușeau să-l pună pe picioare, iar Ion Ștefan trebuia să fie mutat într-un alt salon, ofițerul propunea să fie aleasă o cameră „dotată” cu microfoane („mijloace speciale TO”), iar urmărirea informativă să continue¹³⁰.

Ion Ștefan a acceptat să mănânce abia de la jumătatea lunii august, după ce un procuror i-a promis că va fi eliberat și i se va da pașaport. A fost mutat pe secția medicală și pentru că în salon nu se puteau instala microfoane fără riscul deconspirării, pe lângă deținut au fost dirijați informatorii „Fixon”, „Bosnoșanu”, „Titi Munteanu” și „Nicola”. Comisia de eliberare condiționată, care s-a întrunit la începutul lunii septembrie, l-a amânat pentru 4 luni, motivând că „a avut o comportare refractară față de cadrele medicale din spital, care veneau să-i facă tratamentul adecvat”. Dezamăgit, Ion Ștefan spunea că nu mai are încredere în nimeni, pentru că a fost mințit de toată lumea, dar că nu va renunța să lupte pentru a pleca în Occident, unde „libertățile cetățenești sunt mai mari”, iar din SUA, unde vrea să ajungă cu orice preț, va vorbi la postul de radio „Europa Liberă” despre încălcările drepturilor omului în RSR. Întremat după greva foamei, la mijlocul lunii noiembrie, informatorul „Nicola” raporta că Ion Ștefan îi instigă pe ceilalți deținuți la acte de nesupunere și indisciplină pentru că nu li se acordă drepturile legale de hrană¹³¹.

Pentru că nu mai avea nevoie de tratament medical, la 5 decembrie 1980 a fost trimis înapoi la Penitenciarul Galați, unde a fost preluat de căpitanul Pintilie și de informatorii „Gălățeanu” și „Diaconu Ion”. Ion Ștefan a continuat să fie nemulțumit, iar autoritățile l-au pedepsit din nou: la 20 ianuarie 1981, comisia de eliberare condiționată l-a amânat pentru alte 4 luni, pe motiv că „nu este receptiv la procesul de reeducare”. După contestația pe care a făcut-o la Judecătoria Galați, cu argumente că îndeplinește criteriile pentru eliberare (a respectat regulamentul și a avut o comportare bună), a primit răspuns că va fi eliberat la 3 martie¹³².

Securistul penitenciarului avea la dispoziție ceva mai mult de o lună pentru a-l convinge pe Ion Ștefan să renunțe la emigrare și să

¹³⁰ ACNSAS, fond Informativ, dosar nr. 2792, vol. 1, ff. 29-30.

¹³¹ *Ibidem*, ff. 30-39.

¹³² *Ibidem*, ff. 39-42.

fie eliberat „reeducat”. Pentru aceasta, a propus mai multe măsuri: informatorii să-l influențeze pozitiv pe baza materialelor din presă despre „condițiile de viață care îl așteaptă în capitalism”; prin „compartimentul reeducare” să se discute cu el „pe teme de patriotism, de istorie evocând momente din istoria poporului nostru, despre condițiile mizerabile de trai în special pentru emigranți”; să nu fie scos la muncă, pentru a putea fi controlat prin informatori și pentru a nu-i influența pe ceilalți deținuți¹³³.

Ion Ștefan a fost eliberat la 3 martie 1981, cu toate că reeducarea nu-și atinsese scopul – securistul îl caracteriza ca fiind „refractor la procesul de reeducare, dând dovadă de fanatism privind plecarea din țară”. Dosarul său de urmărire informativă a fost transferat la Securitatea Municipiului București, imediat după revenirea acestuia în Capitală, fiind preluat de aceiași ofițeri care se ocupaseră și de familia Chiracu (cpt. Ionescu Silvestru și col. Popa Traian)¹³⁴. Ofițerii și-au propus să-l „țină în contact” pentru a-l convinge să nu facă probleme („în scopul cunoașterii și prevenirii unor eventuale acte de dezordine ce ar putea să afecteze climatul social politic din capitală”). De cealaltă parte, neobosit, Ion Ștefan a continuat să facă demersuri pentru a obține pașaport. Una dintre metode a fost să ceară audiențe, săptămânal, la comisia de sector care se ocupa de pașapoarte, ceea ce-i obliga pe securiști să „participe cu regularitate” la ședințele acesteia¹³⁵.

În octombrie 1981, Ion Ștefan și mama sa au primit pașapoarte pentru plecarea definitivă din țară, în SUA. Prin urmare, dosarul de urmărire informativă pe numele său a fost închis la 11 ianuarie 1982, după aprobarea șefului SMB, col. Dănescu Gheorghe¹³⁶.

---

¹³³ *Ibidem*, ff. 44-45.

¹³⁴ *Ibidem*, ff. 46-47.

¹³⁵ *Ibidem*, ff. 60-61.

¹³⁶ *Ibidem*, f. 63.

*Protestul din Drumul Taberei modifică
ordinea Ministerului de Interne*

Modul în care au ales să protesteze, în septembrie 1978, persoanele din „Grupul Drumul Taberei”, precum și numărul din ce în ce mai mare de al nemulțumiților, care căutau să-și prezinte public doleanțele, au determinat schimbarea modului de reacție a MI. La începutul lunii aprilie 1979, ministrul de interne, George Homoștean, și șeful DSS, Tudor Postelnicu, au aprobat „Dispozițiunile privind întocmirea planurilor unice de intervenție pentru menținerea și restabilirea ordinii și liniștii publice”. Se enumerau mai multe situații pentru care era necesară intervenția: dezordine la manifestări cu public numeros (sportive, culturale etc.); „manifestații cu caracter protestatar sau anarhic” ale unor studenți străini și alți cetățeni aflați temporar în RSR, în legătură cu evenimente politice internaționale; „constituirea în grup și încercarea de a se manifesta public a unor elemente care revendică nejustificat rezolvarea a diferite probleme personale”; încercarea unor persoane de a forța să ajungă la organe ale puterii de partid și de stat; „acțiuni turbulente ale elementelor care, influențate de propaganda dușmănoasă a unor posturi de radio străine sau secte religioase, se dedau la acte de dezordine și ostile statului, *afișează lozinci sau pancarte cu conținut dușmănos, se blochează în locuințe personale, declară greva foamei* [sbl. m.] sau comit alte fapte prin care afectează ordinea și liniștea publică”. Urmau detalii despre realizarea acestor „planuri unice de intervenție”, locurile pentru care se elaborau, forțele care trebuiau implicate și regulile generale pentru modul de acțiune. Documentul era semnat de gl-mr Moise Vasile (adjunct al ministrului), gl-mr Nuță Constantin (adjunct al ministrului și șef al IGM), gl-mr Martiș Luigi (comandantul Trupelor de Securitate) și gl-mr Briceag Gheorghe (comandantul Pompierilor)¹³⁷.

Îngrijorarea era justificată de efectul public deosebit al unor asemenea manifestări, pentru că scopul autorităților comuniste era ca despre adevăratele motive ale unor proteste să știe cât mai puține persoane, pentru a nu se produce o solidarizare în masă. „Modelul”

¹³⁷ Idem, fond MI-Direcția Secretariat-Juridică, dosar nr. 3637, vol. 3, ff. 83-88.

protestului din Drumul Taberei, despre care publicul din România a aflat prin scrisoarea difuzată la „Europa Liberă”, a fost aplicat și de alți cetățeni, aflați în situații similare. În arhiva postului de radio „Europa liberă”, Manuela Marin a descoperit scrisoarea lui Gheorghe Gruică, din Cisnădie, jud. Sibiu, care, în 1982, pentru că era persecutat de mai mulți ani de autorități din cauză că ceruse să emigreze, a intrat în greva foamei, împreună cu familia, și a afișat pe acoperișul casei, din centrul orașului, o placardă „prin care mi-am cerut dreptul de a mă stabili în RFG”. Anchetat cu brutalitate la sediul Miliției, în cele din urmă Gruică a obținut ceea ce a solicitat¹³⁸.

Concluzii

Mi-am propus să prezint și să devoalez metodele și instrumentele folosite de Securitate pentru pedepsirea și urmărirea informativă a unor persoane, care cereau respectarea acordurilor internaționale semnate de RSR. Deși opțiunea stabilirii cetățenilor români în străinătate era recunoscută de statul român, iar Securitatea era doar una dintre instituțiile care făcea verificări „de rutină” în parcursul birocratic al acordării pașaportului, modul de lucru în „Acțiunea Drumul Taberei” demonstrează că poliția politică a decis și a coordonat toate măsurile represive și de descurajare, încălcând drepturile universale ale omului și legislația valabilă la acea dată în țară.

Deși condamnați pentru o infracțiune de drept comun (tulburarea ordinii și liniștii publice), Securitatea a fost instituția care a decis modalitatea de „finalizare” a cazului și a coordonat ancheta penală, a organizat și a supravegheat procesul și urmărirea persoanelor în închisoare și a familiilor în libertate, folosind toate metodele de influențare, avertizare, amenințare, constrângere, dar, în final, cedând hotărârii lor de a nu renunța la plecarea definitivă din țară. Din această perspectivă, deși nu am descoperit în arhiva

---

¹³⁸ Manuela Marin, *Drepturile omului la Radio Europa Liberă*, în Dalia Băthory, Ștefan Bosomitu, Cosmin Budeancă (coordonatori), „România de la comunism la postcomunism. Criză, transformare, democratizare. Anuarul Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc”, volumele XIV-XV, 2019-2020, Iași, Editura Polirom, 2020, p. 275.

fostei Securități decât dosarele a trei persoane implicate, ele sunt dosare-școală pentru metodele folosite de poliția politică pentru anihilarea celor considerați opozanți ai regimului. Pentru că doar cei care se opuneau și nu erau convinși, prin nici o metodă, să se supună, obțineau, într-un final, pașaport de emigrare și pierdeau, astfel, „cinstea” de a fi cetățean al unei țări care-și trăia „epoca de aur”.

Cei 16 nu au fost, de la început, niște opozanți, nu s-au manifestat împotriva regimului comunist din motive politice explicite, deși motivele economice sunt rezultat al situației politice. Singurul lucru pe care l-au cerut și pentru care s-au luptat până când au învins a fost să fie lăsați să plece din țară, pentru a duce o viață mai bună. Din cauza reacției autorităților (refuzul declarat de a le soluționa pozitiv cererile și amenințări), ei au început să vorbească despre lipsa de libertate în țară, despre nerespectarea drepturilor omului și au trimis memorii reprezentanțelor diplomatice ale unor țări occidentale din București. După condamnarea unora dintre ei, cu ajutorul neînfricatăi Carmen Popescu, familiile rămase în libertate au reușit să trimită scrisori postului de radio „Europa Liberă”, iar Amnesty International i-a inclus pe Nicolae Jeleu și pe Paul Chiracu în rapoartele sale care semnalau nerespectarea drepturilor omului în România.

Acest caz demonstrează, o dată în plus, că din anii '70, după decizia partidului-stat că în România nu mai există deținuți politic³⁹, Securitatea își camufla represiunea prin condamnarea pentru infracțiuni de drept comun (de exemplu, tulburarea ordinii și liniștii publice). Miliția, în schimb, era folosită ca instrument și paravan

³⁹ Conferința Națională a PCR din decembrie 1977 a adoptat un document intitulat *Cu privire la perfecționarea conducerii tuturor sectoarelor de activitate, a legislației Republicii Socialiste România, a activității organelor de justiție și ale Ministerului de Interne, precum și măsuri privind dezvoltarea democrației socialiste*, în care se preciza: „odată cu succesele remarcabile în dezvoltarea economico-socială a patriei, s-a îngustat baza socială care generează fapte potrivnice ordinii de drept, s-a creat un cadru nou de afirmare și respectare a legalității. A scăzut numărul infracțiunilor, modificându-se înseși natura și caracterul lor, s-au redus considerabil, practic au dispărut, infracțiunile cu caracter politic împotriva orânduirii sociale și de stat din țara noastră. *Ca o consecință a acestor realități, în statul nostru nu mai există deținuți politici* (subl. m.)” (*Conferința Națională a Partidului Comunist Român, 7-9 decembrie 1977*, București, Editura Politică, 1978, p. 449).

pentru unele metode de lucru ale poliției politice (percheziții corporale și domiciliare – descinderi în locuințe – fără un mandat semnat de procuror, restrângerea dreptului de liberă circulație prin posturi de supraveghere amplasate în preajma locuințelor etc.).

Protestul din cartierul Drumul Taberei nu a fost singular în România la sfârșitul anilor '70. Ceea ce-l individualizează este numărul mare de persoane implicate și durata desfășurării lui. Declararea grevei foamei în sine nu a fost ceva excepțional. Ieșit din comun a fost modul de manifestare publică (afișarea doleanțelor într-un loc foarte vizibil – între geamurile apartamentului de la etajul al treilea) și, de aici, stupoarea autorităților, care nu au îndrăznit să intervină rapid, în forță, pentru că locul era înconjurat de curioși.

Pentru că nu li se aprobau cererile de plecare definitivă din țară, mulți cetățeni au avut curajul să-și arate nemulțumirea prin greva foamei la domiciliu sau încercări de proteste publice, prin afișarea unor pancarte. Asemenea proteste nu puteau fi, din punct de vedere legal, incluse la infracțiuni împotriva securității statului și din acest motiv Ministerul de Interne decidea condamnări pe dreptul comun, pentru tulburarea liniștii publice sau, de cele mai multe ori, pentru „constituirea unor grupuri de persoane care, prin comportarea lor, exprimă o concepție de viață parazită sau anarhică”, așa cum prevedea articolul 1, litera d) din Decretul nr. 153/1970.

Documentarea unor astfel de cazuri se poate realiza doar parțial în acest moment. Arhiva CNSAS pune la dispoziție cercetătorilor și petenților doar documentele emise de fosta poliție politică, însă dosarele penale sunt în custodia Ministerului de Interne. Din aceste motive, cel puțin pentru anii '70 și '80, această arhivă trebuie să devină accesibilă cercetătorilor, iar în cazurile dovedite de camuflare a represiunii politice prin infracțiuni de drept comun dosarele să fie preluate de CNSAS, pentru a deveni publice, iar petenții să-și poată dovedi suferințele îndurate din cauza implicării Securității.

Anexe

ACNSAS, fond Informativ,
dosar nr. 460746,
vol. 1, f. 77, fotografia nr. 1 (față)

- mai multe persoane care
privesc și dezgustarea
de la vedere și manifestările
de cămășărie în cele 15 pers.
care se aflau în aparta-
mentul lui -

11 09 78

ACNSAS, fond Informativ,
dosar nr. 460746,
vol. 1, f. 77, fotografia nr. 1 (verso)

ACNSAS, fond Informativ,
dosar nr. 460746, vol. 1, f. 77,
fotografia nr. 2 (față)

- Cele 2 persoane opțite la
ferestrele apartamentului
de Chișinău.

11 09 78 -

ACNSAS, fond Informativ,
dosar nr. 460746, vol. 1, f. 77,
fotografia nr. 2 (verso)

Vedere de sus asupra a împrejurimilor
str. Chilia-veche, unde locuiește
Fam. Chiracu, alina și cei doi copii mici.

Ap. 71. Sc. V. et. III. Bloc: A4 unde au fost
blocați la familie CHIRACU P. EUGEN
cele 16 persoane (grup) din Dr. Tebeni.